

Samvirke

KL

NR. 3 . 1968 . 15. FEBRUAR

Til daglig er han i overalls under sit arbejde på andelskaffefabrikken på Ny Guinea, men en gang om måneden ifører han sig stammens gamle festdragt, for at den ikke skal gå af glemme. Inde i bladet fortæller Robert Stærmose om Ny Guinea og om nye tiders fremgang på øen, der endnu for femten år siden stod på stenaldertrinet.

Lyngby-Taarbæk
Kommunes Biblioteker

Ensomhed og kedsomhed bliver to af de værste

modstandere for de danske

OLYMPIADE- HÅB

Allerede om et par måneder udtages de første danske deltagere til de olympiske lege, som foregår i Mexico i oktober. Kurt Bülow fortæller her om de danske forberedelser til den store sportsbegivenhed.

I DET kommende efterår samles verdens bedste idrætsfolk som bekendt påny til olympiade – denne gang i Mexico. Danmark bliver antagelig repræsenteret i konkurrencerne af godt et halvt hundrede deltagere, men allerede inden det første startskud lyder, vil vore sportsfolk have mødt et par væsentlige modstandere: *ensomhed og kedsomhed*.

Kampen mod ensomheden foregår på den hjemlige arena, hvor de olympiadedeltagere, som dyrker en sommer-idræt, skal igennem nogle ugers ekstra træningslid, efter at den normale sæson er afsluttet og de fleste „almindelige“ dyrkere af disse sportsgrene har standset træningen.

– Mit største handicap bliver uden tvivl, at jeg skal træne to måneder helt alene efter den danske sæsons afslutning, siger således et af de danske medaljehåb, single-roeren Niels Henry Secher. Det bliver noget af et problem at holde humøret oppe i de to måneder – i det kolde, sure og blæsende efterårsvejr. Men heldigvis har de

fleste af mine konkurrenter det samme træningsproblem at kæmpe med. Det kan blive afgørende, hvem der klarer denne psykologiske belastning bedst . . .

Ved ankomsten til Mexico skal OL-deltagerne dernæst kæmpe mod kedsomheden. På grund af den tynde luft i Mexico City, der ligger ca. 2200 meter over havets overflade, ankommer de fleste danske olympiadedeltagere nemlig fire uger før de første konkurrencer startes. For mange idrætsfolk – især dem, der har svært ved at undvære familie og hjem – vil denne akklimatiseringsperiode sikkert blive vanskelig at få has på.

– Fire uger er lang tid, og beskæftigelsen af idrætsfolkene i dette tidsrum er et ret stort problem, mener lederen af det danske hold, Harald Jespersen, der er sekretær i den olympiske komité. De fire uger skulle give en fysisk tilpasning, men det er også vigtigt at blive tilpasset rent psykisk. Derfor har vi truffet forskellige forberedelser. Danske familier har således lovet at tage

Det olympiske stadion i Mexico City skal især give plads for fodbold. Der er over 100.000 tilskuerspladser.

sig af idrætsfolkene, der bliver underholdning hver aften, og alle de danske deltagere har fået fri adgang til en stor friluftsklub, hvor der findes alle mulige slags fritidsbeskæftigelser.

Den tynde luft ingen risiko

Det bliver dog ikke nødvendigt med akklimatisering for hele det danske hold. Deltagere, der dyrker „eksplosions-idræt“ – d. v. s. øvelser, som afvikles indenfor et minut – kan spare de fire uger i den olympiske landsby. Det berører først og fremmest sprinterne blandt vore dygtige cykelryttere, medens der er lidt tvivl om, hvorvidt en anden cykel-disciplin, 1000 meter på tid, også skal klassificeres i denne gruppe. De 1000 meter køres på godt et minut.

Der er fra dansk side gjort et betydeligt

stykke arbejde for at undersøge, hvor meget den tynde, iltfattige luft influerer på idrætsfolkenes præstationer. 12 danske cykelryttere – såvel sprintere som landevejsryttere – har således været til for-olympiade. Halvdelen af holdet var i Mexico i fire uger, mens resten kun var væk i én uge.

På baggrund af de erfaringer, der her blev indhøstet, er vi herhjemme enige om, at vanskelighederne med den tynde luft er blevet stærkt overdrevet, fortsætter Harald Jespersen, der også var holdleder ved olympiaderne i Tokio og Rom. På billeder i verdenspressen har man set idrætsfolk med såkaldte iltmasker. Men der har blot været tale om apparater, som benyttes til udåndingsprøver. Der eksisterer ikke nogen egentlig fare på grund af den tynde luft, og ingen idrætsfolk var da heller særligt medtagne under for-olympiaden.

Der er kun chance for et sammenbrud, såfremt idrætsfolkene straks kommer i hård konkurrence – uden en tilvænningsperiode. Et alvorligt ildebefindende ramte en af de danske cykelryttere, der to gange kørte feltet op efter punkteringer for dernæst at forsøge et udbrudsforsøg. Det var for meget af det gode. Cykelrytteren mistede simpelt hen vejret og måtte stå af. Men noget sådant kan idrætsfolkene træne sig fra.

Det vil mange af de store idrætsnationer have gjort allerede før ankomsten til Mexico. Mange lande har allerede nu indrettet såkaldte „tynd-luft-lejre“ i samme højde som Mexico City. Vesttyskland og Frankrig har en lejr i Font-Romeu i Pyrenæerne og Sovjet et træningscenter i Alma-Ata i Kazakhstan, 3000 meter over havet.

Den britiske olympiske komité sendte allerede i 1965 et hold videnskabsmænd og idrætsfolk til Mexico for at undersøge tynd-luft-problemerne. Fire dage efter ankomsten, hvor rejsetrætheden var overvundet, lå løbernes tider otte procent under den normale standard. Rapporten mundede ud i, at 1) der krævedes mindst fire ugers tilvænnning til forholdene i Mexico City og 2) at deltagerne skal have rigeligt med jerntabletter i tiden før afrejsen.

Skandinavisk samarbejde

Under alle omstændigheder skulle de danske idrætsfolk være i gode hænder. Dels fordi idrætslægerne Kjeld Thorseth og Helge Fals, som følger med holdet, er meget erfarne, og dels på grund af det skandinaviske lægesamarbejde.

De ca. 10 skandinaviske OL-læger mødes hvert år tre gange for at udveksle erfaringer. Dette samarbejde vil alle de skandinaviske lande komme til at nyde godt af under legene. Hvis der viser sig et ukendt problem for de danske læger, kan de altid søge assistance hos deres skandinaviske kolleger.

Skandinaverne samarbejder også om rejser og bespisningen. Landene chartrer fly sammen, og de skandinaviske deltagere bliver bespist fra samme køkken. Man er blevet enige om at benytte det finske madprogram fra Helsingfors-legene i 1952. Spi-

sesedlerne er allerede sendt til Mexico, hvor arrangørerne har lovet at skaffe skandinaviske kokke.

Færre end i Tokio

Endnu er det kun i to sportsgrene 100 procent afgjort, at vi ikke bliver repræsenteret. Det er i fodbold og hockey. Dansk boldspil Union har, trods sølvmedaljerne i Rom, besluttet at sige nej tak, fordi OL-deltagelse vil betyde for store afbræk i den hjemlige turnering. Og hockey-spillerne har erkendt, at de ikke er i stand til at mønstre et tilstrækkeligt stærkt hold.

De første olympiade-udtagelser finder sted i maj måned, hvor vinteridrætterne slutter. Med hensyn til sommersporten vil den olympiske komité først se 1968 resultaterne, så udtagelserne her finder formentlig sted i juli-august. Men så er der også stadig god tid. De endelige tilmeldelser skal først være i Mexico to-tre uger, før startskuddet til olympiaden lyder.

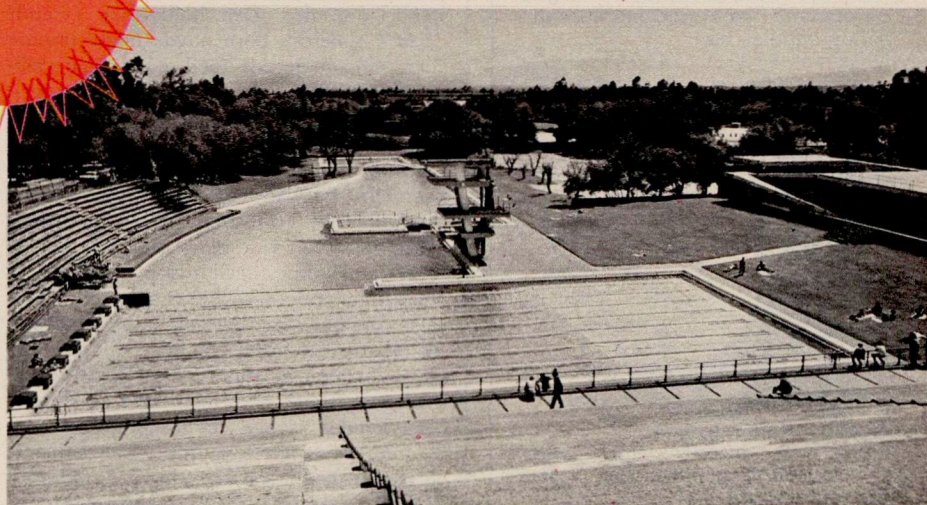
Man kan dog allerede nu så nogenlunde på om den danske repræsentation. De bedste kort bliver givetvis sejlsportsfolkene, roerne,

Den danske Mexico-repræsentation synes således at blive lidt mindre end i Tokio, hvor vi sendte godt 90 deltagere afsted. Det må ses på baggrund af, at det bliver vanskeligere og vanskeligere for de små landes amatører at hamle op med de store nationer, som ud fra propagandamæssige synspunkter griber OL-deltagelsen professionelt an.

Det koster et år

Niels Henry Secher fra rosporten ved således, at de fleste af de modstandere, han kan vente at møde, er officerer og får al den tid, de kan ønske sig, til træning. Han selv læser medicin, men har allerede nu svært ved at læse intensivt, fordi vintertræningen på grund af olympiaden får en ekstra tand.

I denne periode trænes der fem gange om ugen med gymnastik, vægtløftning og løbeture. Især det sidste er vigtigt. Secher mener selv, at hans ydeevne på grund af den tynde luft i Mexico vil blive nedsat med 10 pct. Han stiler derfor efter at forbedre sin kondition lige så meget, hvilket

kano- og kajakfolkene samt cykelrytterne. I anden omgang kan der blive tale om deltagelse af boksere, brydere, skytter og atletikfolk. Men også svømmerne, de militære femkæmpere og fægterne har chancer for at komme med. Derimod er dansk deltagelse i ridesportens discipliner tvivlsom. Der findes for tiden ikke gode heste nok herhjemme.

Harald Jespersen skønner, at den danske repræsentation vil blive på 70-80 deltagere, heraf ca. 60 aktive. Det kommer til at koste ca. en halv million kroner at sende denne trup til Mexico. Disse midler er som vanligt hentet fra en speciel tipsdag, hvis overskud tilfaldt den danske olympiske komité.

Vi er i den heldige situation at kunne sende alle de idrætsfolk til Mexico, som er i stand til at repræsentere de danske farver rimeligt, fortsætter Harald Jespersen. Og vores sportsfolk behøver ikke at have medaljchancer for at blive udtaget. Men vi ser ingen idé i at sende folk helt til Mexico, hvis de allerede i deres indledende heat har udsigt til at ende på sidste eller næstsidslepladsen.

Svømmestadion i Mexico City til de olympiske lege er også færdig. I forgrunden kapsevumningsbassinet med syv baner, bagved ses udspringstårnet. Tilskuerpladserne er på skråningerne i forgrunden og til venstre.

bedst sker gennem løbeture.

Når rosæsonen begynder, trænes der hver aften ca. 16 km – fire banelængder. Derudover er det ikke længere muligt at koncentrere sig. Faktisk kan man ikke holde ud at træne knaldhårdt mere end en time, siger den unge roer. Så det er ikke træningstidens længde, men træningsintensiteten, der er afgørende.

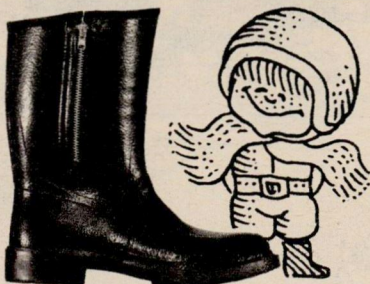
Når jeg regner med, at rosporten vil forsinke mine studier et år, er grunden heller ikke så meget de tre timer, jeg hver dag bruger til træning. Det er snarere spørgsmålet om koncentrationen, der spiller ind. Det er simpelt hen ikke muligt at koncentrere sig om store, åndelige præstationer og så samtidig være med i verdenseliten i roning. Dette bliver bl. a. et problem for mig i år, idet jeg skal op til første del af min eksamen kort efter Mexico-olympiaden. Denne balancegang er ikke let . . .

LUN OG BEHAGELIG

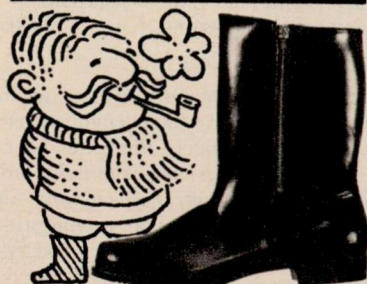
Lun og behagelig skal man føle sig, når man i al slags vejr ifører sig særligt vinterfodtøj. Brugsen viser Dem her tre slags fodtøj, som giver den bedste beskyttelse mod vinterens kulde.

Moderne damestøvle
i den nye modefarve, karamel og i en elegant facon med mørkebrun sål og engelsk hæl.
Dessin nr. 78 30 35 / 78 30 41
Størrelse 35 til 41..... **33,85**

Scooter-støvle, gummi
Herre- og drengestøvle i sort gummi med formstøbte såler, kraftigt uldfoer og lynlås.
Dessin nr. 78 32 15 / 78 32 26
Størrelse 35 - 39 **38,50**
Størrelse 40 - 46 **49,00**

Scooter-støvle, sort box
Pragtfuld læderstøvle til herrer i sort box med lynlås og slidstærk gummisål.
Ægte lammefoer i skaffet.
Dessin nr. 78 35 20 / 78 35 26
Størrelse 40 - 46 **97,50**

BRUGSEN

- OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

Når dyrene slår KATASTROFE-ALARM

Hunde, katte, heste, rotter, aber, duer, fasaner, krokodiller og mange andre tamme og vilde dyr opfører sig undertiden, som om de har en forudanelse om jordskælv og andre ulykker. De har på den måde reddet mange menneskeliv, men hvad der er forklaringen på dyrenes evne til at slå katastrofe-alarm, ved man ikke med sikkerhed.

1. NOVEMBER 1755 blev Portugals hovedstad Lissabon næsten helt ødelagt af et jordskælv, som krævede mellem 30.000 og 50.000 dødsopfre. Den hollandske gesandt *de la Calmette's* børn havde nogle tamme aber, som de legede med, og dyrene vækkede børnene så betids, at barnepigen kunne bære dem ud af huset, før det styrtede sammen.

Et af de reddede børn blev siden den kammerherre Calmette, som 1792 byggede *Liselund* slot på Møn, og til erindring kaldte han et af værelserne *Abeværelset*.

Så godt som alle jordskælv indtræffer pludseligt, følgerne bliver derfor desto værre. Vi har ingen instrumenter, som med sikkerhed kan forudsige dem. Mange dyr synes derimod at kunne „vejre“ naturkatastrofer og søger at bringe sig i sikkerhed. Man kender mange eksempler på, at dyr med deres besynderlige opførsel har advaret og reddet mennesker fra den visse død. Her er først nogle tilfælde i kronologisk orden:

* To dage før 18. april 1906 og det store jordskælv, der fik 23.000 huse til at styrte sammen i *San Francisco*, havde duerne i store flokke forladt byen.

* En uge før et meget kraftigt jordskælv 1. september 1923 i Japan vidste bønderne, at det ville komme. Hundene hylede hele natten og tilsidst også om dagen, mens de rev og sled i lænkerne. Myndighederne fik besked om dyrenes uro, og man spurgte de seismografiske stationer, som forsikrede, at instrumenterne ikke viste nogen unormale udsving. Men det var stilheden før stormen. Da rystelserne indtraf, dræbtes 100.000 mennesker, 150.000 fik svære kvæstelser, 126.000 huse sank sammen.

* En britisk meteorolog beretter fra Chile 1939: Ved 10-tiden om formiddagen blev himlen over byen *Concepcion* formørket af skrigende havfugle, klokken 11.30 flygtede løsgående hunde bort fra husene - ti minutter senere ødelagdes byen af et jordskælv.

* Timer før jordskælvet 1943 i *San Juan* (Argentina) havde hunde og katte kradset på dørene, gået og mjavet, indtil man luk-

kede dem ud. Uden at ænse deres ældgamle fjendskab søgte dyrene bort fra byen.

* 1948 blev *Ashkabad* i Turkmenistan udslettet af et jordskælv. Kun nogle få hundrede af over 60.000 mennesker nåede at komme i sikkerhed, advaret af hundes og kattes urolige adfærd.

* Natten til den 1. marts 1960 omkom 12.000 under det jordskælv, der praktisk taget udslettede havnebyen *Agadir* i Marokko. Eftermiddagen forinden var fiskerne vendt hjem uden fangst, fiskene havde forladt bugten. Hundene viste tegn på skræk og gebærdede sig som rasende for at komme ud af husene.

* Noget lignende skete i den jugoslaviske by *Skopje* 1963. Kort efter midnat startede en sjakal i byens zoo og derefter alle de øvrige dyr - løver, tigre, elefanter - en infernalsk hylekoncert, som man aldrig havde hørt magen til. Dyrepasserne stod op og løb hen for at se, hvad der var på færde, men kunne ikke finde årsagen. De prøvede for-gæves at berolige dyrene. En halv time før jordskælvet blev alt pludselig roligt. Dyrene lagde sig apatisk ned i bure og indhegninger og rørte sig ikke, før rystelserne kom kl. 5.17.

I Grækenland, Tyrkiet, Italien, Chile og Japan har man gennem århundreder taget varsler af dyrenes adfærd - og ikke blot mod jordskælv. Hvis befolkningen opdager, at hønserne bliver urolige, hundene gør uafbrudt eller dusinvis af slanger kommer frem fra deres huller, ved man, at der ikke er nogen tid at spille.

Fynske hunde varslede jordskred

Oktober 1958 kunne man i et fynsk dagblad læse følgende: *To store schæferhunde hos gårdejer William Larsen, Røjle Klint ved Strib, var lørdag aften så mærkeligt urolige. I tiden fra klokken 21 til 22.30 vandrede de omkring og småbjæffede, som om de anede uråd. Man snakkede på gården om hundenes besynderlige opførsel - dagen efter fik man at vide, at et kæmpestort stykke af klinten var styrtet i havet!*

- Jeg er ikke i tvivl om, at hundene på

en eller anden måde har kunnet høre eller ane bevægelserne i jorden, siger gårdejer Larsens mor fru Johanne Larsen. Da der for over 25 år siden skred et mægtigt stykke af vor jord i havet, var dyrene lige så urolige ... det var så underligt, at hundene gik der og småbjæffede, men vi har jo af og til set beviser for, at umælende dyr kan forud-
 ane en katastrofe, som vi mennesker ikke opdager, før den er over os.

På en nordnorsk gård lagde man en vin-
 ter med stærkt snefald mærke til, at ska-
 derne holdt op med at reparere deres reder.
 De fløj i stedet kviste og smågrene over på
 nabogården. Bondefamilien tog det som et
 ulykkesvarsel og flyttede selv væk nogle
 dage. Næste dag skete et stort sneskred oppe
 i fjeldet, med bulder og brag væltede
 lavinen ned og rev stalden med sig ud i
 fjorden. Kun et samspil af tilfældigheder
 - eller?

Den letteste forklaring er jo, at dyrene
 har en slags „sjette sans“ og med den kan
 se ud i fremtiden. Men en anden og knap
 så mystisk forklaring er mere sandsynlig.
 Deres føle-, høre-, lugte-, tids- og oriente-
 ringssanser er gennem årmillioner blevet ud-
 viklet til en fuldkommenhed, som langt
 overgår menneskets. Dyrene kan før jord-
 skælv, sneskred og sammenstyrtninger have
 fornemmet ganske svage vibrationer gen-
 nem jordskorpen eller snemasserne.

Hunde, katte og heste har en særdeles
 fin hørelse. Mens vore øren fornemmer fra
 30 til 20.000 luftsvingninger pr. sekund, op-
 fanger dyrenes også de såkaldte ultralyde

med op til 120.000. Lige ved et larmende
 tærskværk kan katten derfor pejle sig frem
 til mus i halmen. Og blandt hundrede
 skridt-rytmer genkender shæferhunden sin
 herres; hækkeklap er lige så forskellige som
 vore fingeraftryk.

Nægter at vende tilbage efter katastrofen

Men derfra og til katastrofevarslerne er
 alligevel et langt spring, der forudsætter en
 ikke ringe kombinationsevne hos dyrene.
 Jordkloden rystes hvert år af mindst 100.000
 lette stød, men kun cirka et hundrede ind-
 leder ødelæggende jordskælv. På *Valdivia*-
 universitetet i Chile samles alle oplysninger
 om „katastrofedyr“ (1963 begyndte også
 FN's videnskabelige organisation UNESCO
 at undersøge sagen), og her viste det sig
 under forsøg, at heste begynder at vrinske
 og skælve over hele kroppen fem sekunder
 før et jordskælv, fasaner skoger højt og op-
 hidset 10 sekunder, hunde piber ynkeligt
 flere minutter forinden. Andre dyr som får
 og pumaer gav derimod ingen tegn på uro.
 Lette jordrystelser tog dyrene som regel in-
 gen notits af, med mindre de i forvejen var
 blevet chokeret af en virkelig katastrofe.

Da jordskælvet havde ødelagt *Tokyo* og
Yokohama 1923, hævdede professor *Hayasij*
 ved Det kejserlige forstinstitut, at skovene
 omkring byerne i mange år ville være blot-
 tet for vildt. Og han fik ret. Skønt der blev
 indført tusinder af dyr fra andre egne, flyg-
 tede de lige så hurtigt bort igen. Først da
 man udsatte *europæiske* harer, agerhøns og
 råvildt, blev katastrofeområderne atter ta-

get i besiddelse. De udenlandske dyr kunne
 ikke „vejre“, hvad den lokale fauna blev
 blev advaret af.

Her standser videnskaben - foreløbig -
 ved en dyb gåde. Og mystikken bliver ikke
 mindre af, at dyr tilsyneladende også kan
 fornemme orkaner, ildebrand, luftangreb og
 andre ulykker.

26. juli 1932 søgte hele skyer af kalsom-
 merfugle fra kysten ved *Travemünde* ind i
 landet, og få timer efter kom den orkan,
 der ødelagde alle sommerhuse langs Øster-
 søkysten, skoleskibet *Niobe* kæntrerede i *Fer-*
mernbælt og 69 mand druknede.

I Oslo forberedte man for nogle år siden
 et stort felttog mod rotteplagen. Der skulle
 udlægges 15 tons gift. Men som advaret af
 en usynlig „rottekonge“ havde over 600.000
 forladt byen, kun nogle få hundrede blev
 siden fundet døde. At rotterne svømmer
 væk fra et synkende skib, er jo næsten et
 ordsprog. De færdes overalt, også i de
 nederste kølrum, og opdager en læk før sø-
 folkene endnu har bemærket den. Men for-
 klaringen er ikke tilstrækkelig, for man
 kender talrige tilfælde, hvor rotterne løb
 over landgangen fra et skib før dets sidste
 rejse ... som anede de, at det ville løbe
 på grund eller gå under i storm.

Hvorfra de skulle have denne anelse, og
 hvordan andre dyr er blevet i stand til at
 give et forvarsel om optrækkende katastro-
 fer - ja, derom *ved* man i virkeligheden
 ikke stort mere, end da man i gamle dage
 forklarede den slags hændelser som udslag
 af overnaturlige magters indgriben.

**everton - det er den vi kan li'
 mild og god i piben dagen lang..!**

100 ARIGT PRINCIP SEJREDE

DEN danske brugsforeningsbevægelse har oplevet så megen jubilæums-festivitas i det sidste par år, at mange forbrugere måske vil se lidt overlegent på den oplysning, at brugsen i Redsted på Mors fylder 100 år den 22. februar.

Redsted-Sindbjerg Arbejderforening, som den oprindelig hed, er imidlertid ikke en hvilken som helst brugsforening. For det første er den Jyllands ældste landsbybrugs, og for det andet indførte den allerede for hundrede år siden en konkurrencemetode, som i dag er mere aktuel end nogen sinde inden for hele den danske brugsforeningsbevægelse: *den aktive prispolitik*.

Foreningens ledelse og smed Kristensen i Tornhøj, som var dens første uddeler, kendte sikkert ikke udtrykket, men at de arbejdede efter dette princip, fremgår af en bladnotits fra tiden omkring 1870, hvori det hedder:

Vor Forening har dannet en gavnlig Modvægt, navnlig over for Bagere og Høkere, idet de ere blevene nødsagede til at rette sig efter Foreningens priser, medens vi også med at holde gode Varer har haft en gavnlig indflydelse.

HER er sagt klart, konkret og anskueligt, hvad den aktive prispolitik går ud på, nemlig at man uden at slække på varenes kvalitet gennemfører en skarp konkurrence på dagsprisen – til gavn for forbrugerne ikke blot direkte gennem brugsens lavere priser, men også indirekte ved at gennemtvinge en sænkning af prisniveauet i andre forretninger.

Redsted-Sindbjerg-folkenes prispolitik var en anden end den, der anvendtes i verdens første brugsforening i Rochdale og i Danmarks første brugsforening, den af pastor Sonne startede brugs i Thisted. Her var det en fast regel, at varerne solgtes til *dagens*

gængse priser – hvilket stort set ville sige, at man holdt sig til det prisniveau, byens private næringsdrivende anlagde. Brugsens økonomiske fortrin kom altså ikke her medlemmerne til gode gennem lavere priser, men gav sig udslag i en højere dividende.

Thisted-systemet havde for en brugsforening den fordel, at man hurtigere fik oparbejdet en egenkapital og lettere kunne financiere udvidelser. Desuden virkede udbetalingen af en følelig, samlet sum penge i dividende naturligvis som en meget effektiv propaganda, hvorimod det samme beløb fordelt som en hel eller halv øres prisnedsættelse på klipfisk og petroleum måske ikke ville vække tilsvarende opmærksomhed.

De aller fleste af det par tusinde brugsforeninger, som voksede op i de næste årtier, fulgte i hovedsagen Thistedes eksempel, men Redsted blev ved sit.

DA FDB oprettedes, gik Redsted-brugsen i praksis frem på den måde, at den købte alle sine varer i fællesforeningen og videre-solgte dem til *indkøbspris* plus et fast tillæg på otte procent. Hvad der blev til overs heraf, når medhjælperlønninger, fragt, indpakning, svind etc. var betalt, udgjorde uddelerens løn. Selve aflønningsformen kan man rette forskellige indvendinger imod, bl. a. den at uddeleren blev en slags „brugsforeningsforpagter“, men de anfægter ikke det principielle, at man søgte at kalkulere detailprisen *lavest muligt uden hensyn til „den gængse dagspris“ i andre forretninger*.

Fremgangsmåden adopteredes af en mindre gruppe, nordvestjyske brugsforeninger, men påkaldte derudover ikke større opmærksomhed før engang i slutningen af 1920'erne. Da vakte den til gen-gæld (bl. a. under påvirkning af landbrugskriserne) en landsomspændende debat, og i flere år diskuteredes det livligt, om *Redsted-systemet* eller *dagsprisfol-*

RENTEKRIGEN I FOCUS

TIL TRODS for at der er etableret en slags våbenstilstand i rentekrigen, som udrød efter Vejle Banks 1¼ pct. forhøjelse af indlånsrenten på 12 måneders opsigelse, er fronterne stadig i bevægelse. Bankernes og sparekassernes organisationer regnede åbenbart med, at de kunne neutralisere de oprørske gemytter ved en beslutning om at opsigte den gældende renteaftale med 3 måneders varsel og nedsætte et hurtigt arbejdende udvalg med den opgave at fremkomme med forslag til en smidigere ordning til gavn for sparerne.

Ikke desto mindre har det jyd-ske oprør bredt sig, selv om flertallet af pengeinstitutterne stadig er overbevist om, at et loft over indlånsrenten er nødvendigt, hvis man ikke skal risikere et såkaldt anarki på pengemarkedet.

DET, der ser ud som anarki i bankfolks øjne, er imidlertid, hvad man i andre grupper af be-folkningen vil kalde sund konkur-

rence. Intet er så konkurrence-fjendsk som fastlåsnings af ensrettede prisniveau'er, enten det så gælder varer eller penge. Det er ikke let at se, hvorfor der skal være konkurrencebegrænsning om sparernes penge, når konkurren-ce er tidens løsen i alle andre brancher.

Fra pengeinstitutternes side undskylder man sig med, at man af hensyn til sparernes sikkerhed må gardere sig mod at komme ud i et likviditetsmæssigt og økonomisk uforløb.

Heroverfor må man spørge, hvad vi har banktilsynet til? Skulle det ikke være garanti nok, at bankerne hele tiden er under kontrol af tilsynet?

Ved at fastlåse indlånsrenten spænder man et sikkerhedsnet under de mindst likvide og dårligst konsoliderede virksomheder i branchen, og de tvinges ikke til den nødvendige strukturtilpasning. Omvendt vil de effektivt og rationelt arbejdende virksomhe-

der ikke føle sig tilskyndet til at lade fordelene ved deres bedre organisation komme kunderne til gode.

DET hedder sig fra de aftale-trofaste pengeinstitutters side, at en forhøjelse af indlånsrenten må medføre en tilsvarende byrde på erhvervslivet i form af højere udlånsrenter. Men var det ikke net-op meningen med Nationalban-kens diskontoforhøjelse: At lægge en dæmper på investeringsaktivi-teten ved at gøre pengene dyrere og at mindske forbruget ved at fremme lysten til opsparing, for på denne måde at bremse tilløbet til en inflation i devalueringens kølvand. Hvis det ikke var meningen – hvad var det så?

Men bortset herfra er der jo ingen naturlov, der påbyder, at en forhøjet indlånsrente automa-tisk udløser en tilsvarende for-højet udlånsrente. Der er fra ban-kerens side talt meget lidt om, at man også kunne begrænse den såkaldte rentemarginal, d. v. s.

forskellen mellem udlåns- og ind-lånsrenten, som er pengeinstitut-ternes bruttofortjenste. Er den urørlig?

I denne forbindelse er det på sin plads at minde om, at den voksende rentemarginal er en uvan, som stammer fra krigen og efterkrigstiden, fra de ledige penges tid, da man befandt sig i den situation, at mindre end halv-delen af bankindskuddene (ja i 1945 kun en tredjedel) kunne nyttiggøres som udlån, hvorfor det var naturligt, at pengeinsti-tutterne indrømmedes en temmelig rummelig rentemarginal.

DESUVÆRRE blev den permanent. Endnu så sent som i 1926 var rentemarginalen 1,92 pct., men steg i 1952–53 op til knapt fire pct., og menes i dag at ligge om-kring fem procent, selv om der naturligvis er store forskelle fra det ene pengeinstitut til det andet.

Dette er temmelig bagvendt i betragtning af den strukturtilpasning, automatisering og rationali-sering, som netop bankerne har benyttet sig af, og som burde have givet sig det helt modsatte ud-slag.

HBs DANMARK

kene repræsenterede „det rette andelssystem“ og om tilhængerne af det første skulle betragtes som kættere.

UNDER denne synsvinkel er der næppe nogen, der vil behandle problemet i 1968. Den aktive prispolitik må siges at have sejret, og deri ligger også, at de store dividenders tid er forbi. Det, man drøfter i dag, er *hvor langt* man skal gå – eller bliver nødt til at gå – for at befæste brugsens førende placering i priskonkurrencen.

Det er forskelligt fra forening til forening, hvor brændende dette spørgsmål er. Det afhænger jo af den lokale konkurrence, men for eller senere vil problemet sikkert melde sig for de fleste: Skal man helt ofre dividenden for at opnå større slagkraft i det daglige og sikre sig en større kapital til investering i et bedre butiksapparat?

Så vidt er det sikkert kun få brugsforeningsfolk, der vil gå uden svære betæneligheder. Spørgsmålet i en sådan situation

er nemlig ikke blot, hvor stor vægt forbrugerne lægger på udbetalingen af en samlet dividende-sum – skønt dette moment næppe skal undervurderes.

EN afskaffelse af dividenden rejser også et andet problem, uanset om brugsen ville trives aldrig så godt forretningsmæssigt: Hvordan bevarer man brugsen som en demokratisk, folkelig forening og sikrer en stadig nytilgang af medlemmer, dersom man giver afkald på den tilskyndelse til indmeldelse, som ligger i dividende-systemet?

Det kunne måske gøres på den måde, at man hensatte det overskud, som normalt ville tilfalde medlemmerne, på en dividende-konto, hvor det blev stående og forrentedes – f. eks. i 10 eller 15 år – hvorefter det successivt udbetales. Medlemmernes tilknytning ville da stadig være bevaret, og foreningen samtidig have fået en arbejdskapital, der ville gøre det lettere for den at holde sig på højde med udviklingen.

Hvis man endelig er så bange for, at udlånsrenten skal løbe løbsk, hvorfor træffer man så ikke en aftale om at lægge loft over udlånsrenten og regulerer indlånssatserne i overensstemmelse hermed efter stedlig evne og behov – så skal vi garantere for, at der bliver konkurrence om sparernes penge, og det kan vel være et lige så legitimt hensyn som noget andet.

DET er en af de beklagelige sider af denne diskussion, at man fra pengeinstitutternes side har talt hen over hovedet på sparerne, som om deres mening ikke tæller med. Faktisk ignoreres deres interesser, skønt det er deres penge, man skal leve af. Man går åbenbart ud fra, at de ikke aner, hvad deres indskud er værd til trods for, at de ubestrideligt ville kunne opnå fire procent mere end højeste indlånsrente (efter den officielle priskurant), hvis de dækkede sig ind i obligationer. Dertil kommer, at obligationer kan realiseres fra dag til dag, mens 12 måneders opsigelse er og bliver et år.

Den lille sparer har ikke de samme muligheder som den store for at afse de store beløb til køb af obligationer og nøjes derfor med at sætte pengene i banken, efterhånden som der bliver en klatskilling til overs. På denne måde bliver det altså den lille sparer, der bliver sorteper, hvis indlånsrenten er for lav, og det gør jo ikke systemet mere retfærdigt.

DET er muligt, at den væbnede våbenstilstand på pengemarkedet er afløst af et kompromis mellem oprørerne og de aftale-trofaste pengeinstitutter, når dette læses, men forhåbentlig vil det røre, der har rejst sig om denne sag vedblivende skærpe offentlighedens kritiske holdning overfor pengeinstitutternes indlån- og udlånspolitik. Denne sag kan ikke være afgjort fra og med det øjeblik, bankerne og sparekasserne igen bliver enige. Vi mener, at problemet har så dybtgående virkninger, at det i høj grad egner sig for at blive kulegravet i en af tv's „høringer“. Lad os få det frem for åbent tæppe.

DER bor to en halv million mennesker i den del af Danmark, hvor Brugsforeningen HB nu har sit virkeområde. Det er godt 923.000 husstande, boende i 64 kommuner plus deres 55 forstadskommuner.

Når næsten en tredjedel af disse husstande som medlemmer af HB sidste gang (ved afslutningen af regnskabsåret 1966/67 – hvis tal i øvrigt er benyttet i denne gennemgang) indsendte dividendekuponer som krav på andel i foreningens overskud, har man et tydeligt indtryk af tilslutningen til Danmarks største brugsforening.

I København-Frederiksberg, hvor HB for over halvtreds år siden fremstod, havde foreningen sidste regnskabsår 106.000 familier som medlemmer, og i 128 butikker købte de forbrugsvarer for 371 millioner kroner.

Medlemstallet i det stor-københavnske omegnsområde er næsten lige så stort. Optalt kommunevis har HB størst tilslutning i Gladsaxe, hvor 10.000 familier i 15 butikker købte for 15 mill. kroner.

Efter at HB har indrettet en Comus-butik i Roskilde, har brugsforeningsbevægelsen fået fast fodfæste i domkirkebyen. Over 6000 familier købte i tre HB butikker for 21 mill. kr. forbrugsvarer. Nr. 2 på HBs Sjællandskort er Holbæk med 3500 familier som medlemmer og 13 mill. kr. omsætning.

På Fyn fører Odense med 12.000 familier som medlemmer og 39 mill. kr. omsætning i 22 butikker.

I Jylland har Århus den førende position. 21.000 familier købte i 34 butikker for 70 mill. kr. Der er kamp om andenpladsen. Esbjerg har 8500 familier som medlemmer og en omsætning på 48 mill. kr., mens Ålborg med lige så mange medlemmer har en omsætning på 44 mill. kr. På den jydsk fjerdeplads lå ved sidste regnskabsårs afslutning Vejle.

Den travleste HB butik uden for Københavnsområdet var uden tvivl Hørsholm. Års-omsætningen pr. kvadratmeter var nemlig 36.000 kr., og næsten lige så høj var omsætningen i Køge og i Haderslev.

13,3 PCT. STIGNING I 1967

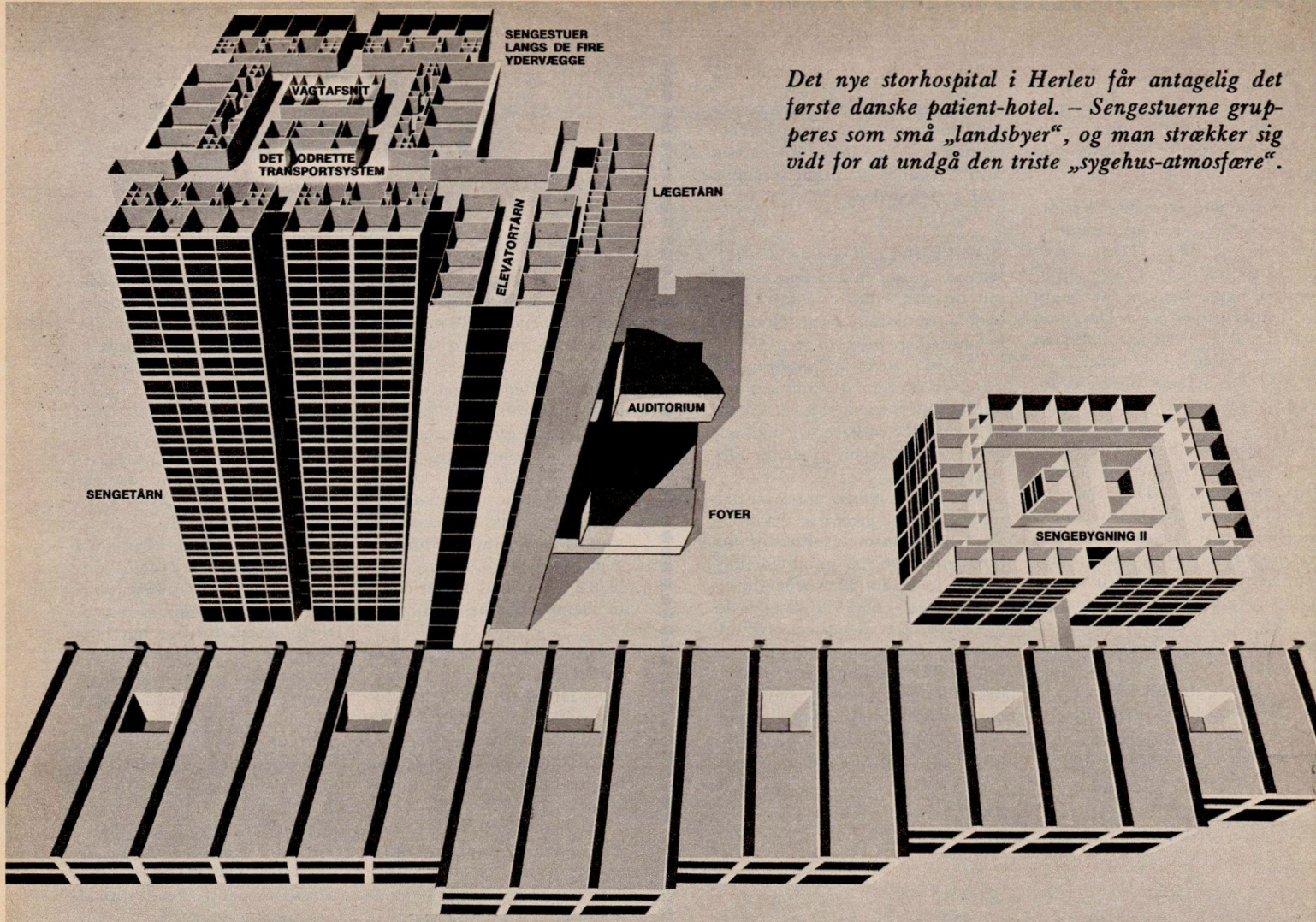
I 1967 købte brugsforeningerne hos FDB varer for ialt godt 1850 millioner kroner. Dette engros-indkøb er ca. 13,3 pct. mere end indkøbet i 1966, der udgjorde 1632 mill. kr. Stigningen er kun delvis udtryk for et forøget mængdemæssigt indkøb hos FDB. Enhver ved jo, at moms og andre former for prisforhøjelser tælles med i det store tal.

Nu er 1540 brugsforeninger – eller 80 % af samtlige brugser – medlemmer af brugsforeningernes regnskabscentraler. Disse virksomheder udfører det arbejde, der „i gamle dage“ var betroet brugsens regnskabsfører, men deres tempo er noget helt andet. Brugsforeningernes månedsregnskaber for januar vil takket være brugen af elektronisk databehandling være afsluttet den 20. februar. Hurtigere lader det

sig ikke gøre, oplyser man i regnskabscentralernes ledelse.

Omkring 600.000 brugsforeningsmedlemmer „handler kontant“ i brugsforeningerne. Kontantreglen gælder nu i tres procent af brugsforeningerne, 1085 ialt, men disse foreninger omfatter 85 pct. af alle landets brugsforeningsmedlemmer.

Tre fjerdedele af alle brugsforeninger er med i samarbejdet i *Brugsens Frivillige Kæde*. Ved seneste opgørelse drejede det sig om 1382 foreninger eller 75,7 pct. af helheden (heri ikke iberegnet HB). Kæden begyndte sin virksomhed 1. oktober 1965, på mindre end 2½ år er kæden således blevet en faktor af betydning i dansk detail-omsætning.

Det nye storhospital i Herlev får antagelig det første danske patient-hotel. – Sengestuerne grupperes som små „landsbyer“, og man strækker sig vidt for at undgå den triste „sygehus-atmosfære“.

Sygehuskomplekset i Herlev ved København vil blive domineret af et 24 etagers højhus. Her vil patienterne opholde sig, og der er på mange måder draget omsorg for, at der kan opstå en hyggelig atmosfære, fjernt fra gammeldags „sygehusforhold“ med kæmpestuer o. s. v. Behandlingen foregår i den lange lave bygning i forgrunden. Underjordiske gange forbinder de to sengebygninger med behandlingsbygningen.

MAN
SKAL HAVE DET
GODT
selvom
MAN
HAR DET SKIDT

MANGE af os skal før eller siden tilbringe kortere eller længere tid på et sygehus, og de af os, der allerede har måttet „tage turen“, kender vist helt godt den lidt triste atmosfære, der især kendetegner indretningen af vore ældre sygehuse.

Sådan vil det ikke blive i fremtiden! Fremadskuende folk i den branche har forlængst taget højde for, at udover sygehusenes primære funktion som reparationsværksted for det menneskelige maskineri, må der også foretages en indretning, der bedst muligt sikrer patienternes almindelige velbefindende.

Sagt med andre ord: Man skal have det godt, selv om man har det skidt!

Det er ret beskedent, hvad der indtil nu har ladet sig praktisere af de gode forsat, men avancerede projekter ligger såvel på diskussionsplanet som på tegnebordet, og et enkelt er oven i købet så småt ved at blive realiseret – nemlig Københavns amts nye sygehus, der netop er påbegyndt ved Ringvej B 3 i Herlev.

Elektronstyret
transport

Herlev-hospitalet er tegnet af arkitekterne Gehrhardt Bornebusch, Max Brüel og

Jørgen Selchau, der har ladet løsningen af det interne transport-problem spille en nok så afgørende rolle. Det gælder såvel transporten af patienter, gods etc. som personalets selvtransport til og fra afdelinger og sygestuer.

Komplekset består af to patienttårne på henholdsvis 25 og 4 etager, en etplans behandlingsbygning, en foyerbygning, en servicebygning samt flere andre blokke, der skal huse faciliteter for personalet etc. Patienttårnene og behandlingsbygningen forbindes ved „overjordiske“ gange, mens servicebygningen, der bl. a. rummer køkkenet, forbindes med de tre nævnte ved et underjordisk tunnel-system.

Gennem dette system vil en væsentlig del af hospitalets interne godstransport komme til at foregå efter de mest moderne principper med elektronstyret automatik. Den pågældende forsendelse anbringes i en container, der kodes med modtagerens nummer, hvorefter hulkort og EDB sørger for, at tingene – det kan være f. eks. medicin eller forbindsstoffer – havner hos den respektive læge eller sygeplejerske – uden at noget andet menneske har været indblandet i transporten undervejs.

Midt i patienttårnet indrettes et dobbelt elevator-system, hvor den ene sektion skal bruges til nedtransporten af snavset

sengetøj, affald o. s. v., mens den anden, der står i forbindelse med det elektroniske tunnel-system, er til optransporten af madvarer etc. Endelig bygges der to elevatortårne med seksten hurtiggående elevatorer, bl. a. til sengetransporten.

Også sengetransporten til og fra behandlingsbygningen bliver mekaniseret. Hvor man før forlod sig på portørens muskelkraft, bruger man nu autokraft. En hel lille flåde af elektro-trucks vil trafikere de interne gange, der alle er vinkelrette på hinanden. Hver portør får om morgenen sin køreplan, der fortæller ham, hvem og hvad der resten af dagen skal hentes hvor og hvortil. Trucken køres lige ind på stuerne og læsser sengene med et hydraulisk løfteværk, så portøren bare har at styre køretøjet.

Elastisk indretning

Behandlingsbygningen, der er i ét plan og løftet op på søjler over parkeringsområdet, har ovenlys og er opdelt i en lang række ens kvadrater hver på 15×15 m. Hvert kvadrat bæres af fire søjler, og indelingen foretages med lette skillevægge, så man kan variere opdelingen efter skiftende behov. Der kan foretages sammenlægninger af kvadrater, uden at man behøver en større stab af håndværkere, og uden at man behøver at foretage indgreb i installationerne eller i selve bygningens konstruktion i øvrigt. Samme „elastiske“ princip anvendes i patienttårnene, hvor stuerne indrettes, så de hurtigt kan omdannes fra én størrelse til en anden.

Alle gangene i behandlingsbygningen opdeles efter det princip, at de nord-sydgående kun bruges til fordeling, d. v. s. blandt andet transport, mens de øst-vestgående er behandlingsgange, der tjener som adgang til de enkelte behandlingsafsnit. Endelig skal der i forbindelse med denne bygning anlægges en række grønegårde, hvorfra der bliver direkte nedgang til personalets omklædningsværelser.

Det mindste af de to patienttårne skal rumme børnehospital samt afdelinger for gynækologi og obstetrik, mens det store tårn principielt er beregnet til voksne patienter. Højhuset består i reali-

teten af tre tårne, nemlig et sengetårn, et lægetårn og et elevatortårn.

Indretningen af sengetårnet bryder helt med hidtidige hospitals-principper om lange gange. Hvert sengeafsnit indrettes som sit eget lille samfund, der med en smule fantasi godt kunne sammenlignes med en miniature-landsby, der igen er opdelt i mindre enheder – alt sammen med de fælles faciliteter som vagtlokale, depot, undersøgelsesværelse, konferenceværelse og transportsystem anbragt i centrum.

Hvert sengeafsnit får 48 senge, fordelt på seks stuegrupper af tre typer. Der er otte enestuer, otte tosenstuer og otte tresengsstuer. Hver stuegruppe har sine egne toiletter, badeværelser og skyllerum samt plads til vagtpersonale. Denne indretning betyder bl. a., at man nu i langt højere grad end hidtil kan udnytte personalets arbejdskraft til dets egentlige formål – at pleje de syge. Det store tids- og arbeidsspild, som trafikeringen af de endeløst lange dobbeltgange bevirker, skulle her kunne undgås, så der bliver væsentlig mere tid til patienterne.

Det er også en betydelig fordel, at man nu får skyllerum, bad og toiletter til hver sengegruppe, så patienterne ikke skal transporteres eller hjælpes over eller

henad de lange gange for at blive badet eller komme på toilettet.

Has på kedsommeligheden

Foruden et fælles radioanlæg med „pu-dehøjtaler“ til hver seng vil der på alle stuerne blive monteret tv-stik, så patienter, der er raske nok til at se tv, kan leje små transportable apparater, der afskærmes af hensyn til evt. mindre raske patienter på samme stue, og der bliver naturligvis „lukket“ lyd med øremikrofoner, så syge eller irritable medpatienter ikke generes.

For de oppegående patienter sørges der på anden måde. I tagetagen indrettes opholdsstuer med fjernsyn, forskellige former for spil etc. samt bibliotek og hobbyrum. Øverst oppe bliver der anlagt en friluftsterrasse, og i den højde må det da vist blive noget nær den flotteste udsigt over København og en god bid af Sjælland.

Mange „sygehus-veteraner“ har gjort den erfaring, at nok kan tiden falde lang, mens man ligger i sengen, men det er

næsten endnu værre at få has på kedsommeligheden, når man først bliver oppegående, men ikke udskrevet. Så længe, man ligger, affinder man sig uden videre med systemet, men når man kommer på højkant, ved man faktisk ikke rigtig, hvor man skal gøre af sig selv, og det ender som regel med, at man efter endeløs traven op og ned ad gangene nærmest glæder sig til, at det atter skal blive sengetid.

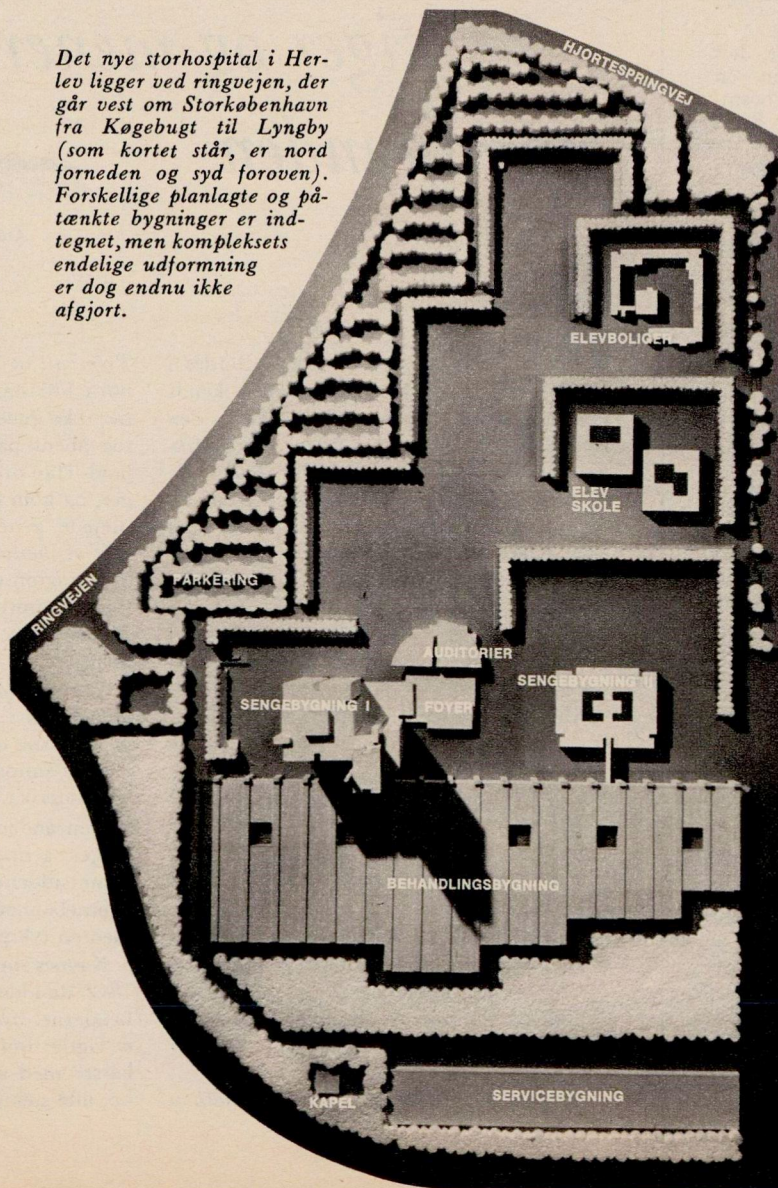
Ikke mindst derfor er det et vældigt plus, at man nu i højere grad vil tilgodese patienternes behov for underholdning og beskæftigelse. Man trænger til at få noget at rive i oven på en „sengetur“, og det er rart at kunne give sig af med ting, der ikke indebærer nogen forpligtelse. Der ligger en god portion sund terapi i den idé, og hobbyrummet skal nok vise sig at være en god investering.

Også i anden retning er der sørget for „civile“ faciliteter. I foyerbygningen bliver der foruden garderobe og vestibule indrettet restaurant, kantine, festsal, kiosker, frisørsaloner og en bankafdeling. Samme bygning skal i øvrigt rumme de to store auditorier til undervisning af kandidater og elever.

Patient-hotel

Et andet stort og hidtil uløst sygehus-problem er den i mange

Det nye storhospital i Herlev ligger ved ringvejen, der går vest om Storkøbenhavn fra Køgebugt til Lyngby (som kortet står, er nord forneden og syd foroven). Forskellige planlagte og påtænkte bygninger er indtegnet, men kompleksets endelige udformning er dog endnu ikke afgjort.

tilfælde alt for tidlige hjemsendelse af patienter, der ikke længere er egentlig syge, men som heller ikke er rigtigt egnede til udskrivelse. Lægerne må ofte sende sådanne patienter hjem, selv om man godt kan se det forkerte deri, simpelt hen fordi nye patienter står i kø, og rekreations-hjemmene er overfyldte.

Dette problem tænkes nu løst med et såkaldt patient-hotel, som man bl. a. kender det fra Sverige, hvor erfaringerne er fine. Her skulle patienterne indlogeres som på en slags mellemstation mellem det egentlige sygeleje og hjemmet. Det vil sikre den fornødne rekreation, og samtidig holder det patienterne i kontakt med den læge, der har haft deres tilfælde.

Man er som nævnt så småt i gang med opførelsen af det nye hospital. Der startedes med et prøve-kvadrat, hvor hver enkel af hospitalets mange funktioner gennemprøves, så man i tide kan nå at rette eventuelle fejl. Hvornår hele komplekset vil stå færdigt, vides ikke endnu, men hvis alt går efter planerne, skulle indflytningen kunne begynde i løbet af 1972.

Det nye hospital vil da være landets mest moderne. Men hvem ved – med den fart udviklingen har på, vil hele herligheden måske være „forældet“, allerede inden den første blindtarm når at blive „suppet“ i Herlev.

Udover Herlev-projektet ligger der, dels på tegnebordet dels på ønskesedlen, en række planer til andre kommende storhospitalet i hovedstadsområdet, ligesom Rigshospitalet som bekendt er i gang med en meget stor udbygning, der færdiggøres etapevis i de nærmeste år fremover.

Næst efter Rigshospitalet og Herlev-projektet bliver det Københavns kommunes nye hospital i Hvidovre, der skal påbegyndes. Det bliver et såkaldt pavillon-sygehus med ca. 1000 sengepladser, og i indretning samt ekvipering kommer det næppe til at stå tilbage for det avancerede projekt i Herlev. Hospitalet, der skal opføres ved Kettegårdsallé mellem Hvidovrevej og Avedøre Havnevej, påbegyndes ved udgangen af 1968, og første etape ventes taget i brug i 1973-74.

Også planerne til et kommende fælles-hospital på Amager er så småt ved at finde vej til tegnebordet. Hospitalet vil til sin tid blive opført af kommunen og amtet i fællesskab, og komplekset bliver antagelig af samme størrelse som hospitalerne i Herlev og Hvidovre. Placeringen er endnu ikke bestemt, fordi man ikke ved, hvad der skal ske med lufthavnen. Flyttes lufthavnen til Saltholm, er det tænkeligt, at hele dette store område udlægges til boligkvarterer, og i så fald må der nok tænkes hospitals-placering i det perspektiv. Måske kommer man i gang i 1970'erne – også det afhænger naturligvis af lufthavns-spørgsmålet.

Endnu længere ude i fremtiden skimter man planerne til et storhospital i Køge bugt-området. Roskilde amtsråd har noget sådant i tankerne, men der vil nok gå endnu en række år, inden der bliver tale om et reelt projekt. Også placeringen har været overvejet, men intet er afgjort i så henseende.

Hertil kommer, at en række sygehuse i de største provinsbyer vil blive udvidet betydeligt i årene fremover. Århus, Odense og Ålborg ligger med planer i den retning.

JØRGEN RAHBE MATHIESEN

NATIONERNES ØGENAVNE

*og hvad de ellers
siger og mener
om hinanden*

Amerikanernes Onkel Sam.

NÅR STORE og små nationer afbildes i karikaturer, bruger tegnerne som bekendt visse symbolske figurer: *Onkel Sam*, den kække, franske *Marianne*, brave tyske *Mikkel* med tophuen, stoute *John Bull*, *Ole Nordmand*, vor egen nationalklædte bondepige med fletninger, o. s. v. Ingen af dem er et tværsnit af de pågældende folks egenart og sædvaner. Men der er heller ingen, som protesterer mod brugen af dem, vel sagtens fordi man har følt, at de alligevel gengiver nogle væsentlige nationale særpræg.

Men hvordan er de opstået?

U.S.A.M.

Lad os begynde med Amerika. Derovre træffes hele to figurer: *Broder Jonathan* og *Uncle Sam*. Førstnævnte er temmelig ukendt på vor side af „dammen“, han bruges nemlig aldrig til karikaturer, heller ikke i Amerika.

„Broder Jonathan“ hed egentlig *Jonathan*

Trimbull og var staten *Connecticuts* guvernør i 1700-tallet, for øvrigt den eneste amerikanske guvernør, som under Frihedskrigen tog åbent parti mod det engelske moderland. Han organiserede troppernes forsyninger, og kom der uorden et eller andet sted, plejede general Washington at sige: „Så må vi hellere spørge broder *Jonathan*!“ Washington var en bibelstærk mand og har sikkert samtidig tænkt på den person med samme navn, der nævnes i Det gamle Testamente.

Spørg broder Jonathan! blev snart et bevinget ord i Kongressen, når en taler ville have en sag ud til afstemning – efterhånden var det simpelt hen en spøgfuld betegnelse for Amerika og amerikanerne.

Den anden figur, *Uncle Sam*, er en høj mager gentleman med et skælmsk blik, stramtsiddende bukser, høj cylinderhat, stjernebanneret som vest eller frakke og – med en tyk pengepung i hånden.

Navnet brugtes første gang i krigsåret 1812, da amerikanerne igen sloges med englænderne. Byen *Troy* i staten New York var et vigtigt militært knudepunkt. Her hobede kasser med ammunition og forplejning sig op, alle stemplet med bogstaverne *U.S.A.M.*

Det betød naturligvis United States of America, men blev hurtigt omtydet til Uncle Sam. Lagerpladsens forvalter hed desuden *Samuel Wilson*, og hans øgenavn var tilfældigvis også „Onkel Sam“ (Sam er en forkortelse af Samuel.)

Denne historiske Onkel Sam så forresten helt anderledes ud: Bredskuldret og korpulent sådan som en forplejningsofficer jo gerne er.

Skikkelsen blev „født“ af tilfældigheder. Alligevel – eller måske netop derfor – kom den til at manifestere noget af amerikanernes egenart. De accepterede den da også, ingen protesterede mod den måde, han oftest anvendes i karikaturer.

HVORDAN SIR HENRY BLEV TIL JOHN BULL

Det gør englænderne mærkeligt nok heller ikke mod *John Bull*, skønt han slet ikke ligner, hvad vi forstår ved en englænder. Han er undersætsig, plump, firskåren – bred og selvsikker står han dér med hænderne dybt begravet i lommerne og cylinderhatten på skrå, det britiske flag er hans vest, jakken spænder med store skinnende metalknapper om hans korpulente krop, de lave ben skræver i lange støvler.

Sådan gik engelske borgere klædt omkring år 1800, da figuren første gang bruges i karikaturer. Men John Bull er et helt århundrede ældre.

1701 udbrød den spanske arvefølgekrig, som varede til 1714. De fleste europæiske magter deltog, mest for at værne deres handels- og søfartsinteresser. Midt under krigen havde England allerede opnået, hvad det ville. Men Whig-partiet nægtede stadig at slutte fred.

Da kom Tory'erne 1710 til statsroret under ledelse af *Henry Saint-John*, en erfaren politiker og dertil en dygtig taler. Hans ord overbeviste det krigstrætte folk om, at en fortsættelse ikke ville gavne England. Efter fredsslutningen blev Saint-John adlet som *Viscount Bolingbroke*, men den jævne befolkning hædrede ham med tilnavnet *John Bull*, der efterhånden blev til John Bull (= tyr) – en ændring, som også stemmer godt med figurens udseende (jævnfør bulldog).

JOHANNE OG MARIANNE

Medens John Bull i dag ser ud omtrent som for 250 år siden, har Frankrigs *Marianne* flere gange skiftet udseende, sådan som kvinder nu engang har for vane.

Det var en kvinde, der engang reddede Frankrig fra den dybeste nød: *Jeanne d'Arc*,

**vi Look rygere
er på hat med
hele verden**

**LOOK får venner overalt
med sin rige fyldige luksussmag**

LOOK er længere og smager bedre

**7,40
for 20**

jomfruen fra Orléans. Som helgeninde for riddertidens Frankrig er hun tillagt tydelige træk af den hellige Sankt Georg. Vi ser hende på talrige billeder snart som drage-dræber, snart som himmelsendt fører. Men hvorfor hentede man den brynjeklædte Johanne ned fra sadlen og gjorde hende til den jævne borgerpige Marianne?

Vendepunktet for så at sige alt i nyere historie er den franske revolution. Her bliver Marianne den nye republiks symbol... som Johanne var det for det monarkiske Frankrig. Marianne ses første gang på et stort maleri af Delacroix 1831 „Frihedens Gudinde fører Folket“. En ung pige med halvt blottet bryst og dristig profil skrider kamplysten hen over en dyngge lig – den ene hånd holder geværet, den anden fatter om bannerstangen med trikoloren, på hovedet har hun en dragtformet rød tophue med fremadbøjet spids. Det er den frygiske hue, som blev båret af grækerne i oldtidens Frygien (Lilleasien) og afbildes på gamle romerske mønter som symbol på befrielsen fra det aristokratiske åg. Neapolitanske fiskere og søfolk bruger den stadigvæk. Med frigivne skibsslaver, der i 1792 meldte sig som frihedskæmpere, kom huen til Paris og blev hurtigt det radikale Jakobiner-partis samlingsmærke.

Endnu i dag undergår Marianne-figuren dog til stadighed ændringer i påklædning og udseende. Hun er utvivlsomt den mindst stereotype af alle de kendte nationale sym-

Den tyske Mikkell.

Engländernes John Bull.

Marianne fra Frankrig.

bolfigurer – hvad enten det nu skyldes, at hun er en dame, eller at de franske tegnere er mindre konservative end andre.

hans stamtræ helt tilbage til – ærkeenglen Michael, som altid var højagtet i Tyskland og bruges i talrige for- og efternavne, sange og bønner.

Michael er de himmelske hærskarers fører og har træk fælles med hedenolds Odin. Hans billede blev i 1100-tallet båret med i slaget mod Ungarn og var tegnet som en ridder i panser og plade. Mod middelalderens slutning blegnede ridderordnernes glans, borgerlige klasser vandt magten, og Michael blev til Michel.

Han optræder første gang i en ordsprogsamling fra 1541. Under og efter Tredivårskrigen (1618-48) får han atter heroiske træk, hvad måske i nogen grad hænger sammen med, at den tapre rytterfører Michael Obentraut fik hædersnavnet „den tyske Michel“. Bondekarl-typen trængte dog senere igennem – Mikkell bliver både dum, fiffig og uendelig tålmodig.

FRA ÆRKEENGEL TIL BONDEKNOLD

Også den tyske Michel (Mikkell) går med tophue, hvorunder et par noget naive øjne titter frem, han bærer knæbukser, de massive ben stikker i et par træsko eller spændesko. Det er altså en sværlemmet bonde-tamp, og tyskerne selv understreger, at han har et tålmodigt og fredssommeligt gemyt. Derfor giver man ham ofte en pibe i munden.

Skikkelsen kendes fra cirka 1840, men dens historie er langt ældre, ja man fører

Hvor meget kan man spare?

Hvis man kunne lægge øret til nøglehullerne i de tusind hjem – mon så ikke man ville blive ørenvidne til dette kvindesuk: „Jamen – hvor skal jeg spare?“

De faste udgifter. Ja, de ligger jo fast. Maden? Umuligt. Tøj? Måske. – Næh, har man mand og børn, er der visse stadigt tilbagevendende udgifter, man bør sætte kryds ved – såsom penge til vaskemidler. Er De klar over, at De i hvert fald sparer 4 kroner, hver gang De køber en stor pose „Snevit“ (uden lotteri)! Det bliver mange penge mellem år og dag (så skåner De Dem selv for skuffelsen over ikke at vinde en cykeltur jorden rundt – for to). Tværtimod kan De klappe Dem selv på ryggen, fordi Deres sunde fornuft har sejret. Husk, der er kæmpeposer med „Snevit Extra“ og lavtskummende „Snevit Maskinvask“ til vaskemaskinen.

PERLE*HUMØR

PERLE I PIBEN GI'R | KR: 4.75
PERLE*HUMØR | BLENDED

KLICHEERNE SIDDER FAST

Det var lidt om nationernes *øgenavne*. Men derudover har næsten alle lande en masse talemåder og anekdoter, som stiller landets egen befolkning i relief på andres bekostning – „mit“ folk er bedre end „de andre“. En del del er både harmløst og morsomt, resten giver til gengæld et helt forvrænget billede af nabofolkene.

Og er der lidt stikkent ved gutterne dér, det kommer af de mange, mange nåletræ'r, lader Chr. Richardt os synge om nordmændene. Svenskeren blev for mange danskere indbegrebet af den skøre soldebror, der ankommet til København sporenstrengs søger mod Nyhavn og natklubber for at blive „rullet“. Og på andre nationaliteter klistredes andre etiketter: Tyskeren er militærgal, irlænderen hidsig, franskmænden sjofel, italieneren tyvagtig, skotten nærig, englænderen en kræmmer – o. s. v.

Kun en meget lille gruppe har virkelig de tilskrevne uheldige egenskaber, mens langt størsteparten danner undtagelserne fra „reglen“. Imidlertid kan ingen statistik blot nogenlunde sikkert bevise – eller modbevise – de mange påstande. En gang rodfæstet er de sort-hvide klicheer derfor næsten ikke til at udrydde.

En gallupundersøgelse i Tyskland viste for nylig, at 71 procent anser amerikanerne for at være hjælpsomme, gavmilde, i besiddelse af sund sans for forretning, mens 6 procent kaldte dem dumme og frække; 54 procent af de udspurgte erklærede, at franskmændene er upålidelige, misundelige og forløjede, ikke færre end 68 procent, at russerne er brutale og hadefulde.

Et rundspørge blandt eleverne på et norsk gymnasium gav også et rystende eksempel på sådanne generaliseringer. Flertallet kaldte amerikaneren „intelligent og fremskridtsvenlig“, englænderen var „hjælp-som, large og flittig“, men russeren „krigstosset, brutal og magtstræbende“, tyskeren „endnu værre end russeren“. Det bør føjes til, at også vort „russerbillede“ stadig er stærkt præget af skildringerne i *Tolstøjs* og *Dostojevskis* romaner.

Der er gjort meget nar af de gamle geografibøger, som forklarede, at spanierne var „stolte“ og italienerne „tyvagtige“, men nutiden er åbenbart ikke nået meget længere.

Forklaringen herpå kommer man vist nærmest ved at kalde det åndelig dovenskab. Takket være klicheerne lader millioner af vidt forskellige mennesker sig let og bekvemt sortere i nogle få bunker. Kun de færreste undersøger, om det, der ligger på hylderne, virkelig svarer til mærkesedlerne.

Men måske har en psykolog ret, når han hævder, at tilværelsen ville blive alt for besværlig, hvis vi hele tiden objektivt skulle finde ud af, hvordan vor omverden virkelig er...

V. J. BRØNDEGAARD

næste gang....

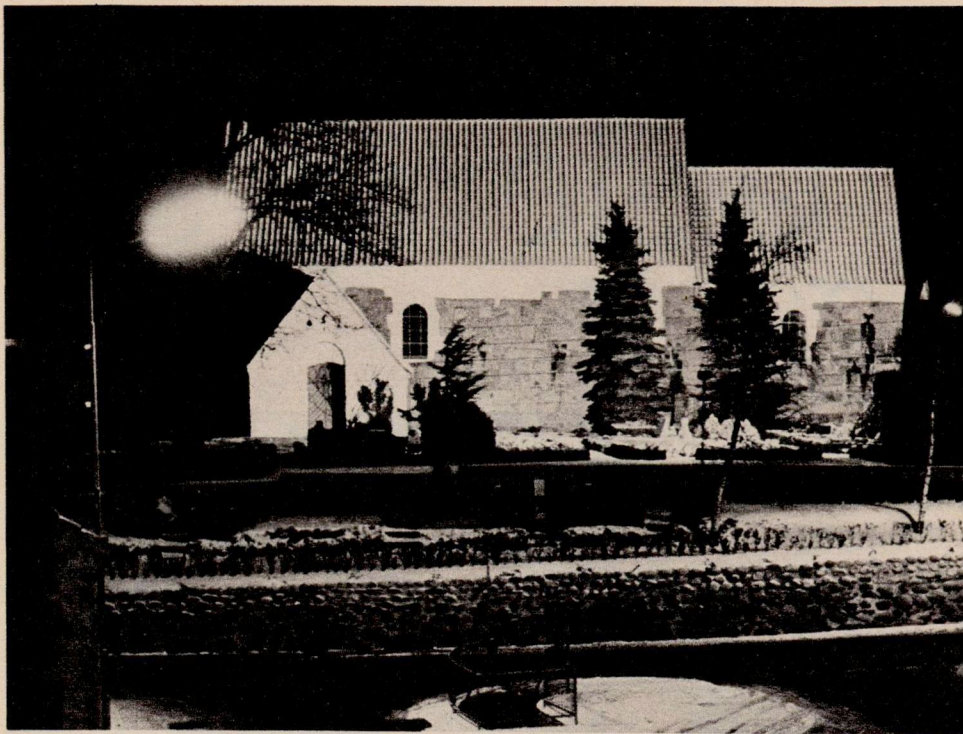
Reform med større sugeevne og indbygget sikkerhed.

Reform

– det bedste bind

Det er helt sikkert! Reform har større sugeevne og en ganske tynd indvendig plasthinde der helt hindrer gennemvædning. Det er også effektivt deodoriserende.

Reform er på een gang blødt som det fineste vat og fast. Fast så det også sidder fast – så det hverken ses eller mærkes – i V-form skabt til de mest kræsne krav til velvære og komfort. Husk Reform ... næste gang!

Kolorit på pladsen. Ved gennemførelse af en god byplan har Hjørring fået en smuk torveplads, og blandt dens nye bygninger er Brugsforeningen HBs store Comus butik. Op til pladsen ligger den smukke gamle Skt. Hans kirke, og for yderligere at sætte kolorit på pladsen og fremhæve den gamle kirkebygning har HB skænket et lysanlæg, der i aften timerne lader kirken fremtræde på en virkningsfuld måde.

Hvad ser forbrugerne på?

EN undersøgelse blandt en repræsentativ del af Tysklands forbrugere, der for nylig er gennemført, havde til formål at klarlægge, hvor stor kvalitets- og pris-bevidstheden er. Herved kom man til det resultat, at 49 pct. af forbrugerne ser på pris og kvalitet, 44 pct. af forbrugerne ser på kvalitet, og kun for 7 pct. af forbrugerne er prisen den udslagsgivende faktor ved bestemmelse af køb af levnedsmidler. Denne interesse for prisen viste sig at være størst hos forbrugere med lavere indtægter boende i storbyer.

Ved køb af næringsmidler interesserede kun halvdelen af forbrugerne sig for varens oprindelse, om den var indenlandsk eller udenlandsk spillede altså ingen større rolle. Kvalitetsfortrinnet for indenlandske levnedsmidler er deres friskhed, og i almindelighed regnes friske levnedsmidler for de næringsmæssigt mest værdifulde.

Den bemærkelsesværdige konstatering, at forbrugerne nu spørger efter pris og kvalitet tages som et tegn på, at brugsforeningernes og andre forbrugerorganisationers stædige oplysningsarbejde gennem mange år nu begynder at bære frugt.

— Det ville være interessant at se en tilsvarende analyse af danske forbrugeres indstilling til det samme problem.

Atter et 100 års jubilæum

DEN 22. februar fejrer Redsted brugsforening på Mors sit 100 års jubilæum. Thistedbrugsforeningen, stiftet halvandet år tidligere, var det direkte forbillede ved oprettelsen af landbrugsforeningen i Redsted i 1868. Der skal dog ses bort fra foreningens prispolitik, omtalt på ledersiden.

75 års brugsforeningsjubilæer: Underød brugsforening (Nordvestsjælland) den 25. februar. Midtskov brugsforening (på Fyen) den 2. marts. Glejbjerg brugsforening den 2. marts. Møllerup brugsforening (Mors) den 6. marts.

50 års brugsforeningsjubilæum fejres af Hal-lundbæk brugsforening (Blåhøj) den 13. marts.

Nye navne i FDB

SPREDT landet over har FDB ejendomme i form af centralafdelinger og fabrikker, hvis samlede værdi er et godt stykke over 300 millioner kroner. For nogle år siden oprettedes under J. Fröhlichs ledelse en særlig afdeling for ejendomsadministration, og efter hans afgang for nyligt på grund af alder er kontorchef, cand. jur. Villy Lauridsen betroet dette hverv.

FRA JULI vil FDBs Rønne afdeling, som betjener alle øens brugsforeninger, blive ledet af forretningsfører Tage Jensen. Han kommer til sin nye stilling fra Odense centralafdeling, hvor han senest har været udviklingskonsulent. Rønneafdelingen hidtidig leder, forretningsfører Sv. Kock-Hansen tiltræder samtidig som leder af centralafdelingen i Albertslund.

En verdensbank i en skrivebordsskuffe

Nordisk Andelsforbund, der i sommer fejrer sit 50 års jubilæum, er et af de bedste eksempler på internationalt kooperativt samvirke. Bortset herfra har Kooperationen kun skabt ganske få, fællesejede, internationale virksomheder. En af disse er Den internationale kooperative Bank (Ingeba) med sæde i Schweiz. Banken er kun ti år gammel, og har — ligesom den grimme ælling — gennemgået meget.

For ti år siden blev Ingeba stiftet med den idealistiske tanke, at banken skulle være en central, som støttede og stimulerede samarbejdet mellem kooperative organisationer, der i forskellige lande arbejder med fremstilling og fordeling af varer. Medlemskabet begrænsedes til centralorganisationer, der var medlemmer af Det internationale Andelsforbund (ICA).

Det blev til verdens mindste internationale bank. Kapitalen nåede (målt i danske penge) kun to millioner kroner, og dens forretninger blev ikke mere omfattende, end at alle miniaturebankens papirer kunne ligge i et hjørne af en skrivebordsskuffe hos dr. Küng, direktøren for den nationale schweiziske andelsbank.

Miniaturebanken blev startet med stor optimisme, fordi et kooperativt amerikansk forsikringselskab havde stillet et kapitalindskud på 25 millioner dollars i udsigt. Pengene kom aldrig. I 1963 foreslog dr. Küng, at miniaturebanken enten blev likvideret eller reorganiseret på den måde, at den blev en international forretningsbank, hvori andelsbanker fra alle lande kunne tegne kapital.

Det varede næsten to år, før denne tanke kunne gennemføres, men fra 1965 stod Ingeba rekonstrueret med en aktiekapital på 10 millioner schweiziske frank (ca. 16 mill. kr.), og kunne tage effektivt fat på forretningerne. Nu har banken modtaget indlån på omkring 200 mill. schw. frank og har lånt næsten lige så meget ud til låntagere i 28 forskellige lande. Foruden kooperative selskaber er offentlige virksomheder og fagforeninger blandt låntagerne. To tredjedele af alle lån var i sidste regnskabsår placeret hos virksomheder i Vesttyskland.

Den internationale kooperative bank spiller en rolle som fælles kreditinstitut, hvor igennem andelsbanker i forskellige lande afvikler mange forretninger til fremme af kooperative organisationers interesser. Forstedsdirektør Ebbe Groes deltog i sin tid i forberedelserne til Ingebas oprettelse og er medlem af denne internationale banks topledelse.

Fra STENALDEREN til

ANDELS- SAMFUNDET

Østasien har i de sidste ti år været arbejdsfelt for Robert Stærmose i en rådgivende stilling under Det internationale Arbejdsbureau i Geneve. Han har især arbejdet i Indien og Pakistan, men har også foretaget mange og lange rejser i denne del af verden. På en af de seneste rejser studerede Robert Stærmose andelsbevægelsen på Ny Guinea og fortæller herom i denne artikel, der er illustreret med hans egne farvefotografier.

FOR NYLIG blev andelsforbundet i Papua (Ny Guinea) optaget i Det internationale andelsforbund (ICA). Det var en usædvanlig begivenhed. Frem for noget illustrerer den, at en befolkning på 15-20 år er ført fra stenalderstadiet ind i nutidens former for samfundsliv.

Jeg besøgte andelsforeningerne i det østlige Ny Guinea kort før deres ansøgning om optagelse blev indgivet, og jeg blev under dette studieophold – en del af min virksomhed for det internationale arbejdsbureau (ILO) i Sydøstasien – slået af viljen til andelssamarbejde hos et folk, der kun en generation tilbage blev omtalt som det mest tilbagestående af alle, kannibalisme eksisterede flere steder.

Men i de sidste år er der fra australsk side gennemført et kolossalt udviklingsarbejde på Ny Guinea, ikke mindst ved brug af andelsbevægelsens arbejdsmetoder.

Desuden er en række praktiske udviklingsarbejder udført. Et godt vejsystem er således bygget tværs gennem øens østlige del. Det løber i dale og på bjergsider og forbinder en række byer, som enten er udvidet eller simpelt hen nyanlagte. Vejene kan dog ikke sammenlignes med andet end velholdte danske sogneveje, og det var derfor noget af en prøvelse at sidde i en åben landrover og køre ad en snoet og stejl pasvej og samtidig gøre sig klart, at chaufføren ikke var helt klar over, hvor baggear og første gear lå.

Men egentlig ligger øens trafiksystem i luften. De fleste småbyer er forbundet med flyveruter. Tidligere hovedjægere sender med fly deres børn i skoler, drevet af rege-

ALLEREDE 1511 blev Ny Guinea opdaget af portugisiske søfarende. Men øen kunne ikke tilføre den hvide verden guld eller kostbare krydderier. Derfor fik den lov at ligge upåvirket af de hvides voldsomme kampe om kolonierumråder. Og Ny Guineas befolkning var i den grad upåvirket af al udvikling, at endnu for femten år siden kunne levestandarden betegnes som stenalder. Menneskeæderi var kendt endnu i begyndelsen af 1950'erne, endog i et sådant omfang, at man i 1953 efter en videnskabelig ekspedition til Ny Guineas indre faktisk talte om en bedrift med livet som indsats.

Befolkningens isolering fra omverdenen skyldes ikke mindst geografiske forhold. Uigennemtrængelige jungler langs kysterne skærmer det indre af øen, hvor befolkningen lever i dalene i små stammesamfund, isoleret fra hverandre. Nogle af bjergtinderne når helt op i 5000 meters højde, og er altså høje som de højeste europæiske bjerge.

Dyrelivet på Ny Guinea er enestående som Australiens og tæller foruden paradisfugle mærkværdigheder som kænguruer, der lever i træer, og firbenede, æglæggende dyr. Den oprindelige befolkning er sortlodede mennesker, der kalder

sig *papuas*, d.v.s. de krølhårede.

I 1828 satte hollænderne sig fast i kystegnene i den vestlige del af Ny Guinea. Nu administreres denne del af Indonesien, men landet har hverken midler eller kræfter til udviklingsarbejde.

Det er et tydeligt tegn på de hvide magters ligegyldighed med Ny Guinea, at grænsen for den oprindelige hollandske indflydelse på øen blev trukket efter en lineal. Ingen bekymrede sig for, om grænselinjen egentlig kunne markeres, end-sige hævdes.

Øst for denne kunstige grænse begyndte tyskerne at kolonisere i 1884. Da det skete i nord, tog englænderne øjeblikkelig fat i syd. I 1901 overlod de deres indflydelse til Australien, hvis del af Ny Guinea kaldes *Papua*.

Tyskerne var dem, der tog fat på koloniseringen med størst energi. Kortlægning blev iværksat, dog blev det meste optegnet fra udsigtspunkter, der ikke lå i de egne, som kannibaler beherskede. Den dominerende bjergkæde fik navn efter datidens tyske rigskansler, *Bismarck*, dens højeste top fik (naturligvis) navn efter kejser

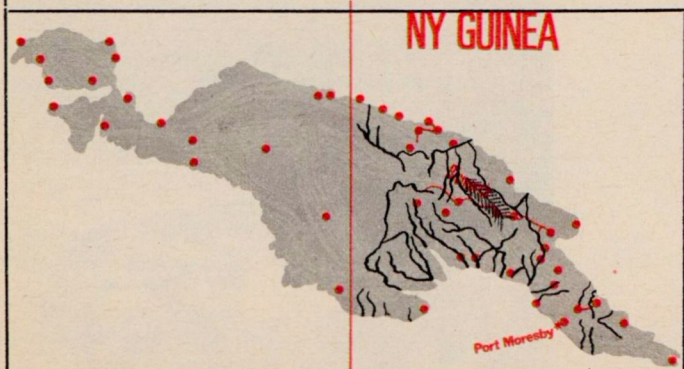
Wilhelm – og begge hedder så-dan endnu.

Også i dyrelivet blev tyske navne brugt. En af de mest sjældne arter af paradisfugle måtte for eksempel den sachsiske kongefamilie lægge navn til.

Hvor tyskerne var i stand dertil, matrikulerede de jorden, som var der tale om husmands-parceller i Projsen. Den indfødte befolkning var ligeglad, for den havde helt andre opfat-telser af ejendomsret til jorden. Men de gamle matrikelproto-koller findes stadig, og de kommer nu til nytte, da landbrug og byer vokser frem.

Mark og pfennig blev også indført af tyskerne. Den første betegnelse holder sig endnu og bruges i folkemunde for den australske mønt, som svarer til en krone.

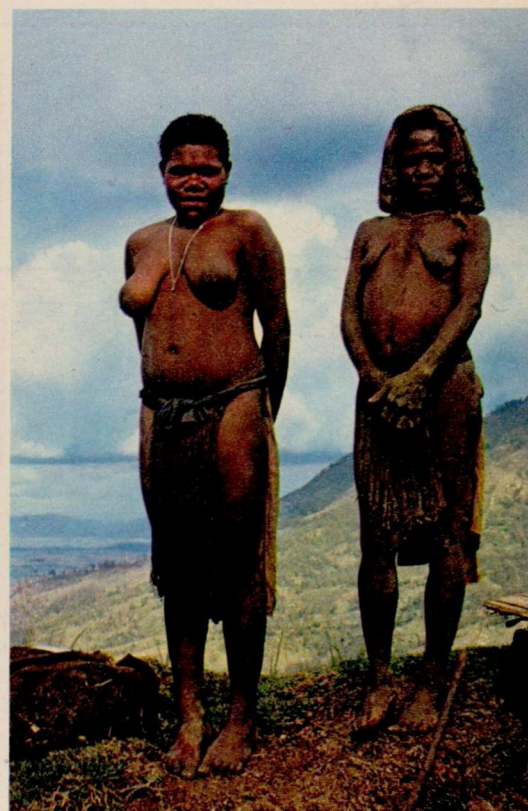
Efter nederlaget i første verdenskrig måtte tyskerne opgave deres bid af Ny Guinea. Folkeforbundet tog den som formynd-der under sin beskyttelse med Australien som administrator. Dette fortsatte også efter 1945, da Forenede Nationer overtog Folkeforbundets forpligtelser. Således har en tredjedel af en af verdens største øer faktisk været „herreløs“ i snart 50 år.

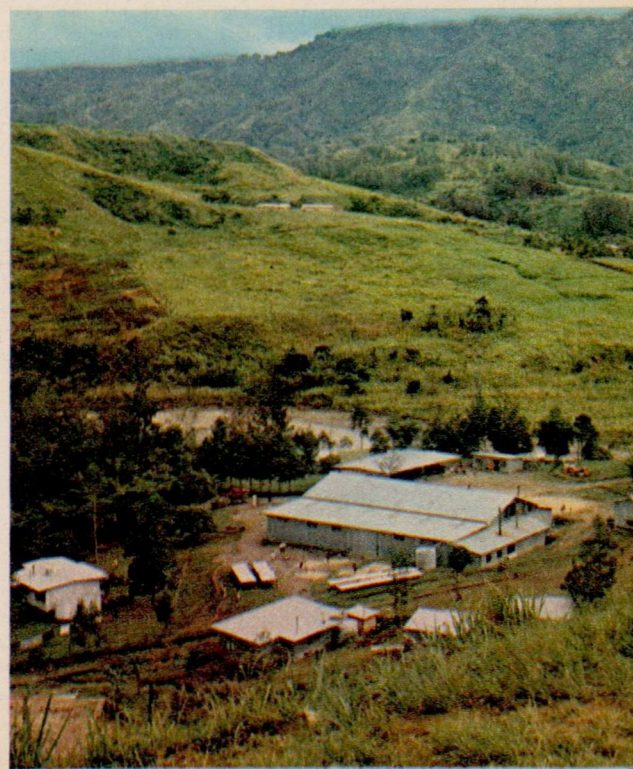

Andels-savværkets arbejdere bor i småhuse med have til, beliggende nær fabrikken. En af arbejderne koner ses her i sin lod med „sweet potatoes“ (søde kartofler), en rodfrugt, der danner grundlaget i den daglige kost. ▼

▲ Familieidyl i frokostpausen. Manden arbejder i andels-kaffefabrikken og har besøg af hustru og barn.

▲ De to, noget let påklædte kvinder, er ansat på andels-kaffefabrikken, og det er deres opgave at holde øje med de 14-15 årige sorterersker, som bl. a. af hensyn til familien kun arbejder en måned ad gangen.

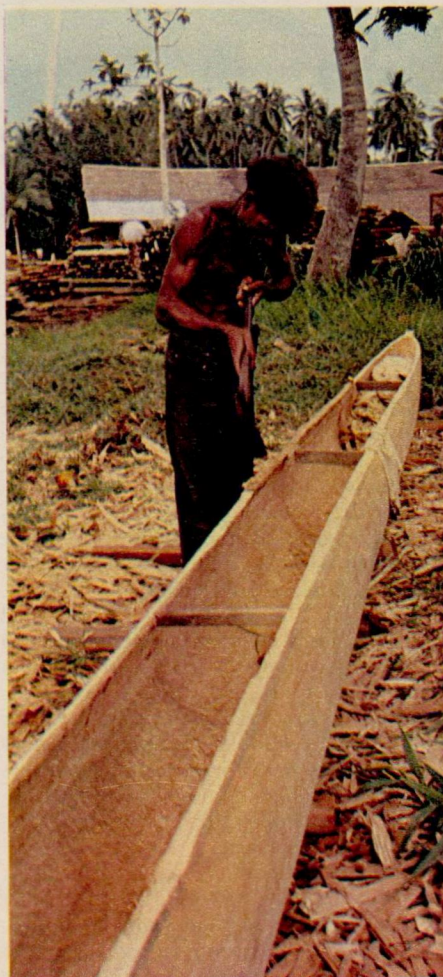
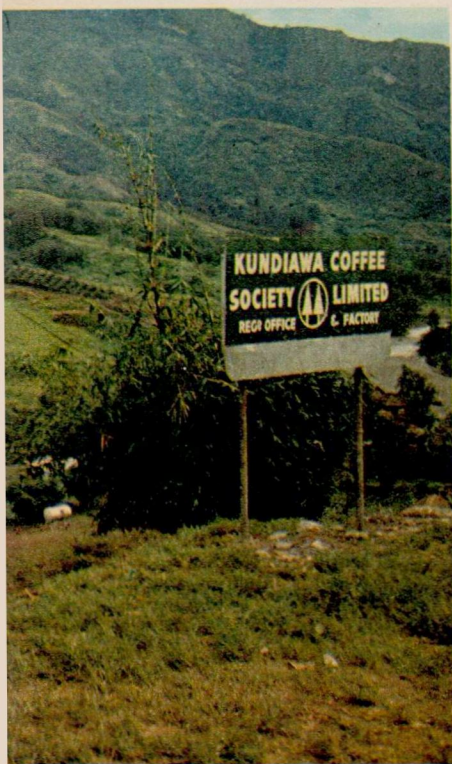

▲ Vældige stammer er flådet ad floden til andels-savværket. Man har på Ny Guinea ikke elefanter til det groveste slid, og stammerne må derfor med armkræfter rulles hen til værkets save.

Generationers kunnen er nedlagt i udhugningen af den færdige kano, der ses her. Der er tale om den ene halvdel af en dobbeltkano, og den skal drives af en moderne påhængsmotor. De nye tider er kommet til Ny Guinea og har indgået forbindelse med fortiden. ▼

Andels-kaffefabrikken ligger i en smuk dal i det indre bjergrige Ny Guinea. Her behandles årligt 2½ million kilo kaffebønner, som indleveres af 11.000 småbrugere, der er fabrikkens ejere. ▼

ringen eller kristne missionærer. Der er bygget skoler, og der er bygget seminarier, og det er hensigten, at den indfødte befolkning selv skal lede skolegangen. En ung new zealænder fortalte, at han havde 240 elever på sit seminarium, og han forberedte en indfødt til om et par år at overtage både pædagogisk og administrativ ledelse.

Det var helt utænkelig i Ny Guinea blot i 1953.

Der er også opstået en livlig interesse for deltagelse i politisk liv. Til lokale råd såvel som til de to folkeforsamlinger er der lige valgt. Den gælder fra vælgerne „tilsyneladende er sytten år“. Den nøjagtige alder kan man kun skønne sig til. Valgdeltagelsen er omkring 90 pct., og der er indfødt flertal i alle forsamlinger.

Den stigende uddannelse betyder, at antallet af indfødte øges i alle administrationsgrene. Derved får man det problem, vi selv kender fra Grønland: To lønniveauer, et for indfødte og et højere for tilflyttere. Denne forskel skal dog være accepteret af alle og udgør endnu ikke noget politisk problem.

Overalt viger stammesamfundet med dets naturalieøkonomi for et moderne samfundsbillede. Australierne har fået de indfødte med i udviklingen på en fornuftig og menneskelig måde.

Denne udvikling har faktisk frembragt en ny mennesketype på Ny Guinea. Jeg møder den overalt under mine besøg i lokale og regionale andelsforeninger.

Den kommer mig f. eks. i møde på en andels-kaffefabrik i skikkelse af nogle efter lokale begreber – smukke piger. De er 14-15 år gamle, og deres eneste beklædning er en rød stribe tværs over panden fra det ene øre til det andet. Det betyder, at de er giftfærdige og udbudt på ægteskabsmarkedet.

Brylluppet, som de unge piger er opsat på, er egentlig en kostbar sag. Dog hjælper det meget, at alle, der nært eller fjernt er i familie med gommen, bidrager til brylluppet med penge eller naturalier. Det virker simpelt hen som en slags gensidigt forsikringsselskab. Den enkelte bidrager med en forud fastsat „præmie“ i forvisning om, at når hans tur kommer, vil han nyde godt af det solidariske arrangement.

Ved et almindeligt giftermål er der tale om:

- 1: kontanter, svarende til 400 danske kroner,
- 2: 20 perlemorssmykker, samlet værdi ca. 1800 danske kroner,
- 3: Fem svin, værdi ca. 1800 kr. Da de fortæres ved bryllupsfesten, må gommen desuden levere:
- 4: Tre levende smågrise til opfodning hos brudens forældre.

Til gengæld får han altså en kone, men hun har kostet noget, som modsvarer godt to års pengeløn. Men som sagt har gommen ikke bidraget meget selv.

ANDELS-KAFFEFABRIKKENS piger – med eller uden rød maling i panden – arbejder kun en måned ad gangen. De sorterer kaffebønner på et transportbånd og piller uregelmæssige, misfarvede eller knækkede bøn-

ner fra. Pigerne kommer fra små landsbyer og er andelshavernes døtre. Hjemmene vil ikke undvære pigerne længere ad gangen. Fabrikken må altså hver fjerde uge antage nye sorterersker. I fabriksloven står en bestemmelse om, at unge piger under fjorten år ikke må arbejde. Rekrutteringen af pigerne bliver noget af et problem, da dåbsattester er ukendte. Det klares på den måde, at ved et nyt holds start kommer den lokale politimester til fabrikken, alle pigerne står på række, og så skridter han fronten af og kasserer de piger, som har „for lidt til gaden“. Pigerne tager denne parade og dens eventuelle konsekvenser med godt humør.

I de fire uger, bor pigerne i sove- og opholdsbaracker under opsyn af ældre kvinder. Både hjemmene og pigerne er interesseret i denne form for industriarbejde. Pigerne er glade for at komme lidt hjemmefra, tjene lidt penge og have det fornøjeligt sammen med jævnaldrende.

ANDELS-KAFFEFABRIKKEN er et af de mest illustrerende eksempler på hvordan de indfødte på Ny Guinea har taget andelsbevægelsens arbejdsmetoder i praktisk anvendelse.

Fabrikken blev startet i 1960 som privatforetagende med hvide aktionærer. Den blev anlagt inde i bjergene, hvor indfødte i forvejen var begyndt at dyrke kaffe i ret stor stil side om side med hvide dyrkere. Det vakte imidlertid misfornøjelse, at fabrikken betalte de hvide dobbelt så meget for rå kaffe som de sorte fik. Regeringen standsede denne forskelsbehandling og købte de hvide aktionærer ud. Derefter blev *alle* kaffedyrkere indbudt til at tegne andele i fabrikken. Fra starten var tilslutningen fra de indfødte ganske overvældende. I løbet af nogle måneder meldte elleve tusinde andelshavere sig.

I sit første år som andelsforening producerede fabrikken tre gange så meget rensket kaffe som gennemsnit af de tidligere år. Fabrikken betalte som forskud til avlerne næsten det dobbelte af, hvad tidligere var ydet, og efter regnskabsafslutningen kunne der efterbetales så meget, at fabrikken faktisk havde fordoblet sin pris til avlerne.

Fabrikken styres demokratisk i god overensstemmelse med andelsprincipperne. Bestyrelsen vælges med et medlem i hver af foreningens elleve kredse. Der holdes en årlig generalforsamling med deltagelse af 55 kredsvalgte delegerede.

Der er fra statens side tilsyn med andelsforeningerne. Det er en effektiv kontrol, og medførte f. eks. for andels-kaffefabrikken vedkommende for et par år siden i, at en direktør blev udskiftet på grund af sløseri. Blandt andet havde han ladet lastbiler, tilhørende bestyrelsesmedlemmer, reparere på foreningens regning, og de havde fået benzin og olie. Derfor røg der også nogle bestyrelsesmedlemmer.

ANDELSSAMARBEJDET bruges mange andre steder. For at nå fra andels-kaffefabrikken til et andels-savværk, må jeg først flyve med en lille, chartret flyvemaskine til en katolsk missionsstation og derfra sejle videre i speedbåd i sprøjte lyn fart op ad floden.

Ved bredden, hvor vi lægger til, udhuler en ældre mand en kano af en træstamme. Det er igen kontrast mellem før og nu på Ny Guinea. For trækanoen er nemlig den ene halvdel af mandens dobbeltkano, og den skal drives af en kraftig benzinforsynet påhængsmotor. Det er meget symbolsk, at man på denne måde i Ny Guinea forener oldtidskunst med nutidsteknik.

Savværket er aldeles moderne, forsynet med gode maskiner og et imprægneringsanlæg. Det er en yderst rentabel virksomhed. Kun har værket to store problemer: at skaffe træ nok til oparbejdning og skaffe penge nok til den lange kredit, der må ydes. Afsætningen af træet er intet problem. Der bygges på kraft i hovedstaden *Port Moresby*.

Floden, savværket ligger ved, giver basis for en andelsforening af en art, man garanteret aldrig vil komme til at finde i Danmark: En krokodilleskins-andelsforening. Den indsamler skind, salter dem og besørger dem til garvning. Krokodillejægerne får et forskudsbetrag ved aflevering af skindene

samle- og salgscentral. Besyrelsesforhandlingerne foregår meget effektivt. Bestyrelsesmedlemmerne er helt svenske i deres respekt for omgangsformerne. Hvert forslag på dagsordenen motiveres af et medlem og sekunderes af et andet, før formanden åbner debatten og til slut sætter forslaget under afstemning.

ALLE tråde i andelsbevægelsen på Ny Guinea løber sammen i en centralforening, der har sæde i Port Moresby. Den har også egen importforretning, eget rederi og forsikringselskab.

Det offentlige tilsyn holder øje med, at der finder en stor kapitalopsparing sted. Der udøves også streng kontrol med nye investeringer, og man følger i det hele taget den politik at koncentrere indsatsen om enkelte områder og så lede disse andelsforeninger frem til styrke og selvstændighed, før man går igang i nye områder.

Jeg har set andelsudvikling mange steder i Asien, men det er på Ny Guinea, jeg har fundet de mest lovende og sunde for-

og senere hen en efterbetaling. Under mit besøg kommer foreningens mesterskytte med et skind, der fra snude til halespids er syv meter langt. Han har aflivet en frygtet menneskeæder.

JEG ser også ind i en brugsforening. Den er sandelig moderne udstyret med petroleumsdrevet køleskab, med moderne vægte og andet butiksudstyr, som jeg aldrig før har set ude i landsbyegnene noget sted i Asien.

Byens folk har selv bygget brugsen med butik i den ene ende og uddelerbolig i den anden. I „kontoret“ har hvert medlem sit søm, hvor alle hans notaer sættes op. Det er et kartoteksystem, som fungerer godt. Al handel foregår kontant, og der er intet kundebogholderi ud over sømkartoteket. Det offentlige tilsyn med andelsforeningen kommer hyppigt, og der foretages vareoptælling hvert kvartal.

I samme egn kommer jeg med til bestyrelsesmøde i et distriktsandelsselskab. Det er et foretagende, som indsamler kopra (kokusnødders tørrede kød) fra omkring tyve lokalforeninger og fungerer som deres

▲ *En landlig brugsforening på Ny Guinea. Medlemmerne har selv bygget huset med butik og uddelerbolig. Butikkens drift er upåklagelig, men alle handlende på Ny Guinea har i det sidste par år mærket en voldsom konkurrence, efter at kinesere har fået lov til at udøve detailhandel på øen.*

hold. Her udvikles andelsforeningerne virkelig som en bevægelse. Den vokser frem uden nogen finansiell støtte fra regeringen.

Det er ikke mærkeligt, at verdensbankens kommission, der for nylig har afgivet rapport om de økonomiske udviklingsplaner på Ny Guinea, lægger stærk vægt på at anbefale yderligere udvikling af andelsforetagender.

Da jeg sluttede mit ophold på Ny Guinea med afskedsbesøg hos den australske guvernør, sagde jeg til ham: – Hvad jeg har set på mine rejser på Ny Guinea og i Port Moresby, er så positivt, så opmuntrende og lovende, at jeg må mene, at disse territorier på andelsbevægelsens område snarere skulle udsende eksperter og rådgivere end modtage dem.

ROBERT STÆRMOSE

Indholdsfortegnelse og supplerings-eksemplarer

Samvirkes indholdsfortegnelse for årgangen 1967 er opstillet efter det fra bibliotekernes fagbogssamlinger kendte „decimalklassesy- stem“. På denne oversigtbare måde må det for de fleste være let at skaffe sig klarhed over, hvad Samvirke i årets løb har bragt om forskellige emner.

Indholdsfortegnelsen tilstilles alle læsere, som bestiller den med brug af nedenstående kupon, der bedes udfyldt nøjagtigt, ikke mindst af hensyn til postvæsenet.

Ved bestilling af en indholdsfortegnelse be- des i kuverten medlagt to kroner i frimærker. Dette beløb dækker foruden moms vore eks- peditions- og forsendelsesomkostninger og en beskeden del af trykomkostningerne.

Indholdsfortegnelsen sender vi uafset, alt- så i en ret stor kuvert. Dette sker først og fremmest af hensyn til de bestillere, som øn- sker at indsætte indholdsfortegnelsen i en indbunden årgang af bladet.

Af hensyn til disse samlere giver kuponen også mulighed for at bestille manglende eksemplarer af årgang 1967. Ved at slå kryds over tal markerer man hvilke numre af Sam- virke, man ønsker tilsendt. Betalingen, der er- lægges i frimærker ved bestillingen, er 85 øre for et enkelt eksemplar eller første eksemplar af flere, som derefter koster 55 øre pr. stk.

KLIP HER

Navn _____

adresse _____

posthusnr. _____

posthus _____

ønsker

1 indholdsfortegnelse, Samvirke
årgang 1967, pris 2 kr. incl. moms. _____

Suppleringsseksemplarer

1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18
19	20	21	22		

Første eks. 85 øre incl. moms, øv-
rige eks. 55 øre pr. stk. incl. moms.

ialt _____

der er vedlagt i frimærker.

301 A

Der er mindst 262 billigere cerutter

(også nogle fra os)

alligevel er Golf blandt de mest købte (Hvorfor?)

De specielt udvalgte tobakker i GOLF's indlæg, omblad og dæks behandles efter cigarfabrikkernes gamle, fine traditioner. Det er der mange, der har sans for. Smag GOLF - den er ærligt sin pris værd.

Dansk hus hvor solen erstatte oliefyret

I Karlslunde-Karlstrup ved Køge bugt påbegyndes nu i år opførelsen af den første bolig i Nordeuropa, der direkte udnytter solstrålingen som opvarmningskilde. I artiklen her fortæller Kurt Bülow om principperne i dette system og om dets økonomiske muligheder i et klima som det danske.

I LØBET af dette år opføres et af de første solopvarmede huse i Europa. Bag planerne står civilingeniør Svend Ganneskov, København, der vil bygge sin utraditionelle villa på en 1285 kvadratmeter stor grund i Karlslunde-Karlstrup kommune ved Køge Bugt.

Civilingeniør Ganneskov præciserer, at det 229 kvadratmeter store parcelhus bliver et forsøgsbyggeri, som han realiserer for egne midler.

Det mest interessante problem er: kan solopvarmning rent økonomisk konkurrere

med de traditionelle fyringsmetoder såsom oliefyret og varmluftanlæg? Civilingeniør Ganneskovs foreløbige beregninger viser, at såfremt det bliver muligt at opføre et solvarmeanlæg for højst 20.000 kr., kan solen prismæssigt konkurrere med de nuværende fyringsmetoder.

Svend Ganneskov regner i første omgang ikke med, at hans hus bliver mere varmeøkonomisk end andre familiehuse – men han håber at vinde så mange erfaringer, at det bliver muligt at forbedre rentabiliteten på længere sigt.

Beregningerne over anlægget er endnu ikke afsluttet, men det menes, at solopvarmningsinstallationerne i forsøgsanlægget kommer til at koste mellem 25.000 og 30.000 kroner – snarere over end under de 20.000. Til sammenligning koster et almindeligt varmlufts-anlæg til et hus af Ganneskovs størrelse godt 15.000 kroner.

Solopvarmningsanlægget medfører ikke, at man slipper for alle brændselsudgifter, men de skulle ikke blive væsentlige. Man regner med, at solen kan opvarme huset de to tredjedele af året. Den sidste tredjedel er det nødvendigt at kunne supplere med et andet opvarmningsanlæg – for den danske sol er jo lunefuld, også om vinteren.

HUSETS varmegivende element bliver en 130 kvadratmeter skråtstillet sydside bestående dels af mørke glasplader og dels af godt 82 kvadratmeter krumme aluminiumsspejle, som opfanger og koncentrerer solstrålerne.

Bag sydsidens 130 kvadratmeter glas og metal er der et hulrum, hvorfra varmen ledes ned i store magasiner under kælderen ved hjælp af ventilering. Det er faktisk et slags drivhus-system. Varmen fra aluminiumsspejlene føres væk gennem ganske almindelige isolerede vand rør, mens der bag de sorte glaspaneler indbygges specielle varme-ventilationskanaler.

Under hvilke omstændigheder varmen skal oplagres, er der endnu ikke taget endelig bestemmelse om, men civilingeniør Ganneskov siger, at det mest nærliggende vil være at opbevare kalorierne i vand. Det er en ret billig opbevaringsmåde, og vand har en stor varmekapacitet.

Såfremt denne mulighed bliver realiseret – og det er mest sandsynligt – skal der under huset nedgraves flere store vandbeholdere indeholdende op til hundrede kubikmeter vand. Ifølge Sv. Ganneskovs beregninger skulle det være muligt ved hjælp af solvarme at bringe vandtemperaturen helt op til 80 grader. Den går naturligvis gradvis ned de dage, hvor der ikke er solskin, men anlægget vil kunne levere varme, så længe temperaturen i vandet ikke synker under ca. 30 grader.

Magasinerne får en kapacitet, så de i det tidlige forår eller sene efterår kan levere varme til 14 dages forbrug. Vel at mærke 14 dage, hvor der ikke er sol på himlen. Den sparsomme vintersol vil også kunne bidrage væsentligt til opfyldningen af huset. Når der så kommer en pe-

riode med overskyet vejr og sne er det, at reservefyringsanlægget f. eks. i et el-varmeanlæg, træder i funktion. Dette skulle da kun ske i den aller koldeste og solfattigste del af et normalt varmeår, det vil sige fra cirka midten af november til henimod slutningen af februar. Men også i denne sæson kan man få nogen glæde af den sparsomme sol. Således har man på store modeller målt temperaturer op til 40 grader bag glaspanelet samtidig med, at man kunne tappe 35 grader varmt vand af hulspejlsanlægget. Hvis man standsede tapningen, begyndte vandet at koge.

Rent arkitektonisk bliver sydsiden af huset med de sorte glaspaneler og aluminiumspejle en bunden opgave. Civilingeniør Svend Ganneskov har sammen med arkitektstuderende Kirsten Andersen forestået projekteringen, og resultatet er blevet et velproportioneret hus, hvis udformning da også forlængst er blevet godkendt af byggemyndighederne i kommunen.

Boligens opholdsrum ligger godt tilbagetrukket fra glaspanelerne, og i det mellemliggende areal er der mulighed for at indrette alle tiders vinterhave. Temperaturen her kan man desuden regulere meget effektivt, dels ved ventilation. Dette rum er grundigt isoleret mod de sorte glaspaneler – af hensyn til, at der ikke skal

blive for varmt. I glaspanelernes opvarmingsfelt kan der opnås temperaturer helt op til 50 grader, men ved hjælp af isolationen kan stuetemperaturen holdes på omkring 20 grader.

INTERESSEN for at udnytte klimaet til boligopvarmning går tilbage til civilingeniør Ganneskovs arbejde med klimaforskning i Sydafrika. Her prøvede man ligesom i mange andre varmere lande at finde en løsning på problemerne med udnyttelsen af solenergien, bl. a. til de såkaldte solkogere, der vil kunne hjælpe afrikanerne til billigt varmt vand.

I USA har man haft en del succes med solopvarmede boliger, og i midten af halvtredserne holdt man endog en arkitekt-konkurrence over emnet.

I Europa kan dog også fremvises eksempler på solopvarmning. Allerede så tidligt som i 1700-tallet benyttede franskmændene store spejle til opfangning af energi fra solen, og ikke længe herefter synes vi herhjemme at have været pionerer blandt pionererne – i begge tilfælde drejede det sig om solovne til smeltning af metaller og lignende. Først i vor tid synes interessen for bygningsopvarmning at vinde terræn. Dennegang er det svenskere, der er europæiske pionerer, idet de i slutningen af halvtredserne byggede et solopvarmet laboratorium på Capri. Der-

efter er englænderne kommet frem med en delvis solopvarmet skole, men så vidt vides, er Ganneskovs hus den første enfamiliebolig i Nordeuropa, som udnytter disse muligheder.

Han mener dog ikke, at hans „sol-hus“ vil være velegnet som typehus. Et typehus skal være anvendeligt alle steder – også hvor der ikke er sol. Men der bygges dog også stadig mange enfamiliehuse, som ikke er typehuse.

– Helt ideelt vil et solopvarmet hus være for cafeterier, hoteller m. m., der kun har åbent i sommerhalvåret, slutter Svend Ganneskov. Her vil det ikke engang være nødvendigt at installere udstyr til ekstraopvarmning. Så måske solopfyring først og fremmest slår an, hvor der er sæsonturisme.

Kurt Bülow

Model af huset, som skal kunne opvarmes af solvarme. „Solfanget“ ses foroven i den forreste skrå flade, og ideen er derefter den, at luft opvarmes og trænger ud i rummene. Den kolde luft suges ind i anlægget og føres frem til solopvarmningen og går igen ud i rummene.

Gode råd før „dagen derpå“ og dens tømmermænd

Karnevaller og andre fastelavnsfester vil nok i den kommende tid gøre begrebet tømmermænd aktuelt i adskillige hjem. „Gode råd“ mod denne selvskabte plage findes i hundredvis, fortæller vor medarbejder V. J. Brøndegaard i denne artikel, men den ufortyndede sandhed er dog, at det eneste virkelige effektive middel er at lade være med at drikke for meget.

OMKRIMG nytår og fastelavn må mange mennesker sande det gamle ord, at „efter den søde kløe kommer den sure svi“. Har man drukket spiritus hele aftenen eller natten, udebliver følgerne sjældent: man vågner næste morgen i en ynkkelig forfatning med knastør gane, kvalme, svimmelhed og en dundrende hovedpine. Kort sagt – tømmermændene har indfundet sig!

Dr. med. Erik Jacobsen, den ene af Antabus-kurens opfindere, beskriver symptomerne sådan:

– Man har en fornemmelse af, at hjernen er tre numre for stor, og hvert pulsslag føles som en fastelavnsbolle oven i hovedet. Man har en smag i munden, som lå man og suttede på indholdet af sine børns sparegris. Mavesækken protesterer vildt og voldsomt mod aftenens mishandling, man har gåsehud over hele kroppen og fryser overalt undtagen dér, hvor man mest trænger til en ispose, nemlig på hovedet...

„Moralske“ tømmermænd de hyppigste

De fæle håndværkeres ubudne besøg giver sig til kende på to måder; dels som en sjælelig depression og dels som en kropslig disharmoni. Spiritus er jo ikke

ligefrem sundt, og organismen reagerer da også som en bilmotor, der kører på benzin med forkert oktantal: den „banker“. Lægerne er dog temmelig enige om, at henved tre fjerdedele af anfaldene snarede burde kaldes *moralske tømmermænd*. Man prøvede at drikke sig fra nogle problemer eller hæmnings, men næste morgen dukker de op igen med dobbelt styrke og giver selvbefejdelse: *Bare jeg dog aldrig... og sikken jeg opførte mig*. Man fortryder og er elendig tilpas.

Der kan ikke være tvivl om, at kroppen og hele kredsløbet simpelt hen er forgiftet. Men hvad der egentlig fremkalder „fuldesygen“, véd videnskaben stadig ikke ret meget om. Andre ting end selve alkoholen spiller sikkert en rolle: for lidt søvn, de (for) store mængder kraftig og ofte krydret mad samt umådeholden tobaksrygning. Den som drikker meget, ryger meget, og jo mere man ryger, desto mere tør bli'r man i halsen. Rigeligt med våde varer foranlediger krop-cellerne til at udskille ekstra meget vand. Paradoksalt nok får man derfor en endnu værre tørst.

Spiritussen griber også forstyrrende ind i organismens saltbalance. Med urinen afgår mere natrium, kalium og andre salte. Ka-

ster man op, forsvinder yderligere noget af mavesækkens saltsyre. Det forklarer, at man bagefter føler en ekstra stærk tørst og næsten instinktivt et behov for salte og sure sager som agurker, tykmælk og spegesild.

Hovedpinen skyldes antagelig et forøget tryk af væsken i hjernens hulrum og mellem denne og kranievæggen, som ikke giver efter. „Tømmermænd“ dunkende rumsteren kan skyldes, at pulsslagene yderligere forstærkes af trykket inde i hovedet, og kvalmen melder om en akut mavekatar, fordi spiritussen irriterede mavesækkens slimhinder.

Urenhederne værre end selve alkoholen

Det lyder mærkeligt og skal ikke tages som nogen opfordring, men faktisk bliver man ikke så

hurtigt beruset og tømmermændene har ikke så travlt, hvis man drikker ren sprit i stedet for øl eller billig „pullimut“. Det er nemlig ikke så meget alkoholen som urenhederne – syrer, fuselolie, garve- og tilsatte smagsstoffer i de fleste drikkevarer – der gør, at den glade soldebror går ned for fuld tælling og siden vågner med forskrækkelige tømmermænd. Dertil kommer usikken at blande alle mulige spiritusosa sammen. Den kloge holder sig til ét mærke eller et beskedent udvalg.

Når russiske politikere kan skåle hele natten med Vestens kolleger og alligevel næste formiddag møde veloplagt til nye forhandlinger, er hemmeligheden deres nationale vodka. Den brygges af ren kornsprit og indeholder kun en brøkdel af de urenheder, som findes i for eksempel rom, gin eller whisky.

Det er en gammel erfaring – og nu videnskabeligt bekræftet, at spiritus nydt på fastende hjerte „slår“ værre, end hvis man nyder den til et solidt måltid mad (ost skal være særlig probat). Med 1000 kalorier bag vesten kan man drikke dobbelt så meget som på en tom mave, kun godt halvdelen – nøjagtig 56.2 procent – af alkoholen går da over i organismen og påvirker dens normale funktioner. Rent praktisk betyder det, at det samme kvantum spiritus, som ellers ville give for eksempel 0.8 promille i blodet, nu reduceres til cirka 0.4.

Kendere anbefaler derfor at drikke størsteparten under selve frokosten eller middagen og helst først på aftenen og derefter være afholdende eller eventuelt klare sig med forsigtigt at „spæde op“. Motion som dans modvirker også tømmermænd dagen derpå – undtagen måske de moralske.

Champagne og andre muserende (kulsyreholdige) vine stiger hurtigere til hovedet. Kulsyren frigøres i maven og presser så at sige alkoholen ud i blodstrømmen. Vær også på vagt efter infektionssygdomme, mens stofskiftet endnu ikke er i orden: en enkelt snaps kan få samme fatale følger som ellers fem-seks!

Forsøg har vist, at gråpe- og appelsinsaftens indhold af vitaminerne C og P får promillen til at gå ned med cirka 10 procent,

Varme æbleskiver eller svaleredesuppe

En journalist stillede 18 nationers FN-delegerede i restauranten Lake Success – det internationale „snaps-ting“ – et indiskret spørgsmål: „Hvad regner De for den bedste opstrammer dagen derpå?“

Svarene var vidt forskellige:

Armenien: sur mælk
Brasilien: sort kaffe blandet op med tyk fløde og ren rom
Canada: ærtesuppe
Czechoslovakiet: varme kartoffel-æbleskiver
Danmark: akvavit med æggeblomme
England: citronsaft med agurkeskiver
Frankrig: absinth
Grækenland: gedemælk med salt
Holland: ristet franskrød med ost
Italien: strega med cafe espresso
Jugoslavien: gæret hoppe-mælk („kumys“)
Kina: svaleredesuppe
Korea: saften af stærkt krydrede pickles
Mexico: taquilla med orangesaft
Siam: rå fiskefilet'er
Sovjet: et stort glas saltet agurkesaft
Sverige: varm glögg
Syrien: arakk (ris- eller palmevin) og vand.

og samtidig forsinkes alkoholens optagelse i kroppen. Den største virkning blev noteret i forbindelse med champagne – det var tilsyneladende umuligt at blive beruset, blot man hele tiden drak lige så meget orangesaft.

Var det derfor, vikingerne drak mjød?

En kvindelig amerikansk læge opdagede, at honning (som indeholder store mængder druesukker), sætter skub i legemets alkohol-forbrænding og gør hurtigere ædru ligesom vitaminet B₆. En blanding af de to ting kunne gøre endog passionerede drankere „appelsinfri“. Måske havde allerede vikingerne gjort denne erfaring, siden de altid tog et bæger mjød til, før de gik hjem. Mjød er jo blandt andet lavet af honning.

I hvert fald bør De ikke lade søde sager gå urørt forbi, for sukkeret bidrager til at neutralisere spiritussens virkninger – så tænk i det øjeblik ikke på vægten.

Nogle læger anbefaler at tage en strøget teskefuld køkkensalt, straks man vågner næste morgen og skylle det ned med et eller to glas vand. Man lider af en falsk tørst, som kun kan stilles med drikke, der genopretter saltbalancen. Andre ordinerer antihistamin-præparater, som for eksempel findes i søsygetabletter. De gør det lettere at falde i søvn og

„KÆRT“ BARN HAR MANGE NAVNE

Det danske udtryk *tømmermænd* er næppe meget ældre end hundrede år; det findes første gang i en Gadeordbog 1860 og kan være en tillempning af svenskernes *kopparslagare* med samme betydning, som kendes fra 1838. Englænderne siger tilsvarende *hot cop-pers* „varme kobberpenge“, men også *hang-over* og *to feel very morning-afterish*. I franske hoveder rumsterer *maçons*, d.v.s. „murere“, og jyderne taler om at ha' en *smed* i hovedet.

Man kan i Frankrig også høre udtryk som *gueule de bois* („halsen tør som træ“) og *mal aux cheveux* („ondt i håret“). Tyskerne siger *katzenjammer*.

Her er nogle af de amerikanske „tømmermands-råd“. Fra v. appelsin med soyabønnesauce over, rå kål, kaffe med sort peber i, bouillon, rå havregryn, øl, tilsat tomat-saft og et stænk worshestersauce, whisky med peber i, grapefrugt dryppet i vodka (som frokostret „dagen derpå“), yderst til højre marineret sild.

giver en opvågnen med færre ubehagelige fornemmelser.

Ifølge en amerikansk professor Henry Koch er hormonet *trilodothyronin* fra skjoldbruskkirtelen et fortrinligt middel mod tømmermænd. En student befandt sig efter 18 Martini'er i en saligt lallende sløvhedstilstand, men genvandt bevidstheden fem minutter efter at have slugt den første hormompille; et kvarter senere fik

han den næste og var i løbet af 10 minutter aldeles ædru, dagen derpå udeblev også tømmermændene.

Bedre at holde sig helt vågen end at sove et par timer

En tysk undersøgelse gav det overraskende resultat, at det er bedre at holde sig vågen en hel fugtig nat frem for at få et par timers søvn hen på morgenstunden. Undersøgelsen aflivede også overtroen, at det dagen derpå skulle hjælpe at snuppe en kælderkold bajer eller tulle sodavand i sig. Man føler ganske vist en øjeblikkelig lettelse, men det må snart betales med nye kvaler.

Så er det bedre at drikke en halv liter iskold mælk og tage et par hovedpinetabletter af dem, der indeholder koffein. Mælken dulmer mavens irriterede slimhinder og hjælper på tørsten, tabletterne stiller hovedsmerterne, koffein kvikker op.

Mod de uudryddelige tømmermænd cirkulerer i øvrigt et utal af husråd, det ene mere „probat“ end det andet (spørg blot slægt og venner!). Mange af opskrifterne synes brygget efter mottoet „med ondt skal ondt fordrives“.

Professor Frank M. Paulsen i Detroit sad for nogle år siden på en bar i byen og hørte tilfældigt, at bartenderen kom med et godt råd til en gæst med synlige og hørlige tømmermænd. Paulsen blev nysgerrig og spurgte bartenderen, om han kendte flere midler. Ork ja ... den næste time opremsede han 80 forskellige.

Men det var kun begyndelsen. Den lærde mand har nu i tidskriftet *Journal of American Folklore* offentliggjort resultatet af sin jagt rundt omkring på restauranter og barer. Det blev til ikke færre end 538 råd mod tømmermænd! Og der findes sikkert langt flere ...

Et lille udpluk ses i billedet herover, men listen kunne fortsætte side op og side ned, men har egentlig kun teoretisk interesse. Hjemmelmændene forsikrede ganske vist alle som én, at netop deres husråd var det eneste rigtige og altid hjalp. Man sagen er den, at det virkelig effektive middel slet ikke nævnes: lad være med at drikke spiritus! – eller vis det gyldne mådehold. Så får De ingen tømmermænd.

Tiden er det eneste, som fordriver tømmermændene. Man må simpelt hen holde pinen ud, indtil ens krop atter er kommet i sin naturlige kemiske balance.

forbruger nyt

redigeret af Bodil M. Begtrup

FIN ÆBLESKIVEPANDE

I vor hurtig-mads-tid skulle man ikke tro, at en æbleskivepande kunne trives. Det gør den heldigvis, for hobby-mad er svaret på hverdagens hurtig-mad, og lette, lækre æbleskiver vil altid være efterspurgt, når man skal hygge sig med familie og venner.

At bage gode æbleskiver har hidtil krævet rutine og håndslag, men med en god opskrift i den ene hånd og den ny *pyroflon* æbleskivepande i den anden vil selv uøvede nemt kunne servere gyldne, lette og gennembagte æbleskiver.

Panden er med *massiv* planseben bund og kan bruges både til el og gas. Den er af alumi-

nium og rummer syv huller i god normal størrelse, og de er som nævnt fluralbehandlet. Skaftet er solidt monteret og af sort bakelit med et behageligt greb. Varmefordelingen er særdeles god, og på grund af fluralbelægningen kan æbleskiverne om ønskes bages med meget lidt fedtstof. Panden er nem at gøre ren, men brug kun en *blød* børste til den, da fluralbelægningen ikke tåler hård behandling.

Æbleskivepanden koster 31,85. Det er en sjov bryllupsgave og en kærkommen gave til de æbleskiveglade. Prøvekøkkenet har overladt os disse to meget gode opskrifter på æbleskiver:

GÆRÆBLESKIVER

(ca. 25 stk.)
50 g Tre Kroner margarine.
2½ dl mælk. 20 g gær. 2 æg.
2 spsk. sukker. ¼ tsk. salt.
¼ tsk. kardemomme. 200 g
Safir mel. Flormelis.
Margarine og mælk lunkes.
Gæren udrøres heri. De øvrige
ingredienser slås godt i. Dejen
hæver et lunt sted 30 min.
Æbleskiverne bages og ser-
veres som æbleskiver med
kærnemælk.

ÆBLESKIVER (ca. 50 stk.)

250 g Safir mel. ½ tsk. tvekul-
surt natron. 25 g sukker. 4 dl
kærnemælk. 3 æg. 50 g Tre
Kroner margarine. Evt. 1 tsk.
reven citronskal. Smør eller
margarine til bagning. Flor-
melis til drysning.
Mel, natron og sukker røres til
en jævning med kærnemælken.
Æggeblommerne tilsættes sam-
men med den smeltede marga-
rine og citronskallen. Hviderne
piskes stive og vendes i. Dejen
hældes i kande, da det er let-
tere at fylde æbleskivepanden
fra den. Æbleskivepanden var-
mes godt op, og der kommes
fedtstof i alle hullerne. Hul-
lerne fyldes ca. ¾ med dej.
Æbleskiverne bages ved jævn
varme. Æbleskiver må ikke
vendes, før de har dannet
skorpe på den første side, men
heller ikke så sent, at dejen er
for stiv til at danne bue på
undersiden.

2700 navne på kunstfibre

Acrilan, Antron, Arnel, Artilan, Armel – vi skal ikke trætte med yderligere opremsning af de 110 tekstilnavne, som er at finde i det svenske forbrugerinstituts nye bog *Helt og rent i garderoben*. Disse 110 navne er endda kun et udpluk af de 2700 fibernavne på tekstiler som indtil videre forekommer. – Det er synd for forbrugerne, unødvendigt synd, skriver det svenske blad *Vi*. Man kunne nøjes med 22, blot hver fiber blev kaldt ved sit *gruppenavn*. 22 navne er jo rigeligt at holde styr på endda.

Polyamid er et gruppenavn, som dækker nylon, nylfrance, nylsuisse, perlon, rinsal, grilon og mange flere. Når der er så mange navne, er det fordi hvert land og hver fabrik vil have deres specielle mærker. Det blev amerikanerne for broget, og de har fået en lov, der påbyder, at en syntetisk fibers gruppenavn altid skal findes i tøjet i tilslutning til handelsnavnet. Når får vi en sådan lov her til lands? Den ville gøre vor tekstiltilværelse mindre forvirrende og lette os ikke alene ved køb, men også ved tøjets behandling i vask, strygning og rensning.

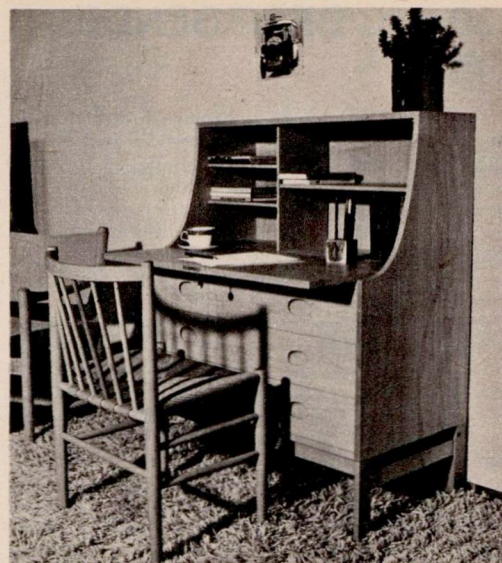
Mere dybfrost (25 kg pr. person i 1980)

I 1966 var forbruget af industri-dybfrost 5,5 kg pr. persona her i landet. I USA var det 25 kg. Dybfrostinstituttet mener optimistisk, at vi vil nå de 25 kg omkring 1980, og at det især er kød, fisk, færdige middagsretter, bagværk, dej samt desserter, der vil få forbruget til at stige. Problemet er optøningstiden, men det løses af de elektronovne, som danske køkkener til den tid formodes at være forsynet med. I disse ovne tager det kun få sekunder at forvandle en frossen middagsret til varm mad. Der er kun den ulempe ved dem, at de er overordentlige kostbare, så indtil videre vil *det* nok være en hindring for vor dybfrost-himmelflugt.

GODT CHATOL

Arkitekt *Jørgen Bækmark* har tegnet dette meget smukke, praktiske og solide chatol til FDBs møbelafdeling.

Til de unges værelser og til familier, som ikke har for megen plads at rutte med, er et moderne chatol et ideelt møbel. Det kan bruges både som skrivebord og opbevaringsmøbel, og det tager ikke megen plads.

På *Jørgen Bækmarks* chatol drejer chatolklappen om et pindehængsel, når den

slås ned. Skriveklappen kommer derved til at hvile på oversiden af skuffemøblet. Denne konstruktion giver en stor, plan skriveflade, som ligger fast. Klappen er forsynet med lås. Over skrivepladen er der god hyldeplads til bøger og papirer, og under den er der tre rummelige skuffer. Læg mærke til den smukke buede linie i chatollets øverste del og til skuffernes velformede og praktiske fingergreb.

Chatollet står på en solid sokkel, der giver god benplads og letter rengøringen under det. Det måler 120 cm i højden, 50 cm i dybden og 95 cm i bredden, og koster i røgfærdig 598 kr. og i teak 610 kr. inklusive moms. Det fås hos Anva i København, i HBs møbelbutikker, i FDBs møbelafdelinger, og kan naturligvis bestilles i brugsen (se møbelkataloget) og i Kvicklymagasinerne. Ordrenummeret er: Chatol T-103.

Fantastisk

Bio-Panzym er virkelig et fantastisk iblodsætningsmiddel, skriver *Ingrid Hundborg*, *Peblingedosseringen*, København, men jeg vil meget gerne vide, om det mørner elastikken i roll-on, busteholdere og i sokkernes top. Da jeg har en fornemmelse af, at moderne vaske-midler kan mørne elastik, vasker jeg altid disse ting i sæbespån.

VI HAR forhørt FDBs centrallaboratorium, som svarer: *Bio-Panzym* ødelægger ikke elastik. Det kan trygt anvendes til forvask, iblodsætning og finvask af tøj med elastik i. Finvaskemidlet *Blida* er fortrinligt, hvis tøjet trænger til en omgang med sæbe, det kræver ikke blødgøring af vandet.

Frossen lagkage

I FDBs bagebog nr. 4 står, at man ikke bør fryse lagkage pyntet med flødeskum. Hvor-

for? Jeg har haft lagkage med flødeskum en måned i fryseren, og den var lige så god, da den blev tøet op, som da den blev frosset, skriver *Jytte Andersen*, *Primulavej*, Sønderborg.

NÅR PRØVEKØKKENET ikke går ind for frysning af flødeskumspyntet lagkage, er det fordi, der er forskel på piskefløde ikke alene fra mejeri til mejeri, men undertiden også fra dag til dag på det enkelte mejeri. Dette bevirker, at den optøede flødeskum undertiden skiller ad og bliver underlig grynet, eller den kan have en kedelig „tællert“ smag efter optøningen. Dybfrostinstituttet har gjort samme erfaring, men det udelukker ikke, at De i Sønderborg fortsat med held kan fryse de pyntede lagkager, blot tør vi ikke til-råde det generelt.

Vitaminpiller

JEG HAR hørt, at der i en fjernsynsudsendelse i sidste efterår skulle være sagt, at det kun er de vitaminpiller, der købes på apoteket, der dur. Jeg vil gerne vide, om det også gælder for brugsens *Vitotal*. Venlig hilsen E., Frøsigt pr. Esbjerg.

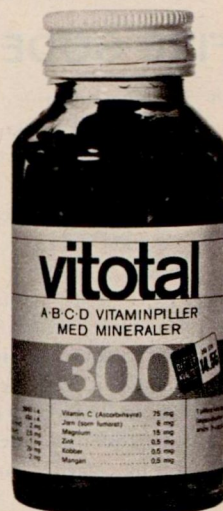
VI HAR ikke set den nævnte fjernsynsudsendelse og heller ikke hørt den omtale, men det må bero på en misforståelse, at en sådan udtalelse er faldet i fjernsynet. De fleste vitaminpiller sælges udenfor apotek og leveres af kendte medicinalfirmaer, som naturligvis

kontrollerer, at deres varer er i orden. Derfor ville en sådan udtalelse i TV (som i høj grad strider imod konkurrenceloven), øjeblikkeligt foranledige en alvorlig reaktion både overfor fjernsynet og den, der fremsatte udtalelsen. Den er ikke kommet.

Vitotal, som brugsen forhandler, fremstilles af *Løvens kemiske fabrikker* og *Vitotalpillerne* kontrolleres til stadighed på linie med fabrikkens andre medicinalvarer.

Hver *Vitotalpille* indeholder fuld dagsdosis af A, B, C og D vitamin samt af mineralsaltene Jern, Magnium, Zink, Kobber og Mangan. Mere behøves ikke, da selv en ernæringsmæssigt ringe kost dækker hvad vi yderlig har brug for.

Selv om solen skinner mere, er det alligevel nu og i de kommende måneder, vi især har brug for et vitamintilskud til dagens kost. En pille daglig er nok, og udgiften er så beskedent som knapt fem øre pr. stk., hvis den købes i de store glas med 300 piller, og godt fem øre pr. stk., når den tages fra glassene med 100 stk. Der er en god kvantumsrabat at hente på *Vitotal*.

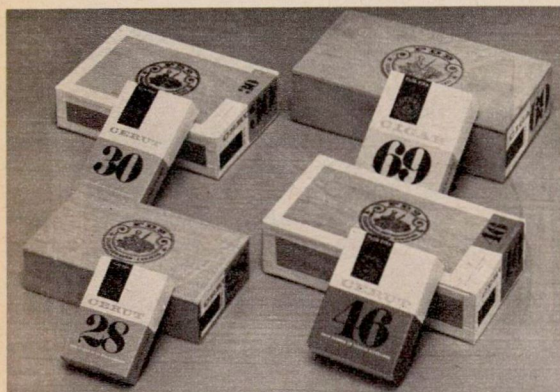
130.000 BESØGENDE I FDB

I TAKT med åbningen af FDBs nye centralafdelinger, hvoraf den sidste, Skalborg afdelingen, fuldførtes i 1966, har man haft mulighed for at modtage besøg af brugsforeningernes medlemmer og andre interesserede, som ved selvsyn har kunnet få et indtryk af de nye, stærkt mekaniserede former for vareekspedition, som har været en af forudsætningerne for brugsforeningsbevægelsens store vækst i den sidste halve snes år.

Godt 100.000 besøgte i 1967 centralafdelingernes brugscentre, prøvelagre og møbelhuse (heri er naturligvis ikke medregnet de mange, der er kommet som kunder). Selve lagerhallen har man kunnet bese om aftenen. Om dagen er der for travlt i hallens mange „gader“ til, at besøgende kan opfatte sammenhængen. Ved nogle afdelinger er der indrettet balkoner, hvor omviseren kan forklare, hvad der sker.

Omkring 20.000 var sidste år indenfor i FDBs fabrikker, de fleste i de store anlæg i Viby, og mange i Esbjerg Tobaksfabrik, Vejle Dampmølle og Kolding fabrikkerne. Forøgede krav til hygiejne og de besøgendes sikkerhed har medført, at Svendborg konservesfabrik ikke foreløbig kan vise gæster rundt, ligesom Kolding fabrikkerne helst vil modtage gæster udenfor de travle perioder.

Der er mærkbar stigning i antallet af grupper af unge fra ungdomsforeninger, højskoler og ungdomsskoler, værnepligtige og elever fra de ældre skoleklasser. Besøget indgår ofte her som et led i erhvervsorienteringen. Specielt for disse unge vil FDBs oplysningsafdeling udarbejde støtematerialer, således at lærere og elever kan få et indblik i arbejdsvilkår og muligheder for beskæftigelse inden for de mange arter af virksomheder, som i dag omfattes af brugsforeningsbevægelsen.

FIRE GODE „NUMRE“

28-, 30-, 46-cerutterne og 69-cigaren præsenteres nu i nye 10 stk. pakninger af stærkt, lakeret karton, der både beskytter indholdet godt og er „blid ved lommen“.

Teksten på pakningen er klar og tydelig; den hvide top gør det nemt at finde den frem fra tobakshylden i Brugsen. Prisen er desværre ikke mere den samme som nummeret. Der har jo, siden nummer-cerutterne kom frem, været mange pris- og beskatningsstigninger, men prisen er stadig lav for den fine kvalitet. 10 stk. koster 4,35 for nr. 28 og 5,00 og 6,40 for nr. 30 og 46. Cigar 69 koster 8 kroner for 10. De ovennævnte cerutter og cigar 69 kan stadig fås i kasser med 50 stykker.

Mælke-succes

Glæde på begge sider „af disken“
over den mejerigtige ordning...

ENHVER brugs handler naturligvis med smør og ost, men helt mejerigtig bliver man vel først, når der også står mælk og fløde i køledisken. Det har der nu gennem nogen tid gjort i en lang række landbrugsforeninger, og nyskabelsen er modtaget med begejstring – på begge sider „af disken“.

Enkelte brugsforeninger rundt om i landet har handlet med mælk og fløde gennem flere år, og da den nye mælkeordning trådte i kraft sidste efterår, benyttede endnu flere landbrugser lejligheden til at udvide varsortimentet med disse daglige fornødenheder.

Samvirke har talt med nogle af de mælkesælende brugsforeninger i forskellige egne af landet, og overalt gives der udtryk for glæde og tilfredshed med den mejerigtige foranstaltning, der ikke alene har givet Brugsen en ny streng at spille på, men øjensynligt har været direkte medvirkende til en pæn udvidelse af kundekredsen.

Klemensker Brugsforening på Bornholm var en af de første med mælk i butikken, og uddeler N. O. Dam betegner ordningen som fortræffelig. Mælken er en virkelig god vare at handle med, siger Dam, den er hurtig omsættelig, og fortjenesten er rimelig. Medlemmerne er glade for, at Brugsen også har fået denne vare med, og salget er stadig stigende.

Kværndrup Brugsforening på Fyn var også blandt de første med mælkesalg, og det går strygende, siger uddeler Erling Hansen. Medlemmerne har hilst ordningen med tilfredshed, og man har fået en hel del nye kunder, som man måske ellers ikke havde fået kontakt med. Salget går støt fremad og nåede i 1967 op på ca. 30.000 kr. for mælk og fløde.

Merløse Brugsforening mellem Ringsted og Holbæk har anskaffet et nyt køleanlæg til mælken, og salget har helt igennem været en succes, fortæller uddeler Henning Knudsen. Det trækker nye kunder til, og alle er enige om, at det er en fortrinlig ordning.

Skærbæk Brugsforening i Sønderjylland er også fuldt ud tilfreds med mælkesalget, der er blevet fint modtaget af medlemmerne.

Der er således næppe tvivl om, at den mejerigtige succes er hjemme hos de brugsforeninger, der allerede har fået mælk på „hylderne“. Ordningen er et solidt fremskridt, og efter hvad Samvirke har erfaret, indstiller adskillige andre landbrugser sig på at følge trop i den nærmeste fremtid.

MØBELSALG PÅ SUPERPLAN

Veldig offensiv på begge
sider af Sundet...

DET ER store „brød“, der i denne tid af den svenske møbelbranche slås op på begge sider af Øresund. Konkurrencen er hård, og det synes at dreje sig næsten lige så meget om at erobre det danske marked som om at blive førende på hjemmebane. Malmø er „angrebs-basen“, og offensiven er i fuld gang.

Den svenske „møbelkonge“ Ingvar Kamprad, der ejer Nordeuropas største møbelkoncern *Ikea*, er nok den, der foreløbig er længst fremme under den svenske „Operation Danmark“. Som omtalt i dagspressen har Kamprad købt et stort lagerkompleks i Ballerup for 8,5 mill. kr., og det betyder, at *Ikea* nu for alvor vil bearbejde det danske marked fra ca. 10.000 m² salgs- og lagerareal solidt plantet i hovedstadsområdet.

Til gengæld venter der Kamprad nok så drøje opgaver på hjemmefronten, nærmere betegnet Malmø, hvor *Ikea* har et af sine største møbelhuse. Her åbner den skånske brugsforening *Solidar* i næste måned sit enorme møbelsupermarked, der bliver ikke alene Skånes, men Skandinavien største. *Domus Interior*, som den nye forretning hedder, får til huse i et tre etagers centralt beliggende kompleks, der er indrettet med 13.000 m² udstillingsareal og 7000 m² lagerareal. Desuden rummer ejendommen en større restaurant, hvilerum, kundeinformation, garderober, samlingslokale og børneparkering.

Der skal sælges andet end lige netop møbler fra den nye *Domus*, men det er trods alt møblerne, der i forhold til de andre varegrupper, kommer til at indtage den dominerende plads.

I stueetagen ligger den store restaurant med cafeteria og plads til ca. 200 gæster, og på samme plan indrettes en gave-afdeling samt afdelingen „Bygge og bo“, der skal sælge køleskabe, vaskemaskiner, værktøj, støvsugere, køkkenudstyr og malervarer. Der bliver kun udstillet et enkelt eksemplar af hver vare. Resten står færdigemballeret, så kunderne straks kan få dem med uden at skulle vente på tidtagende indpakning.

På første sal kommer den store møbel-afdeling, der får et salgsløkke på 5000 m², d. v. s. på størrelse med en almindelig fodboldbane. Møblerne arrangeres i 72 grupper med hvert emne for sig. Alene rækken af de udstillede sofaer kommer til at strække sig over 200 meter.

På første sal skal der også være salgstov, hvor der kan arrangeres udstillinger, demonstrationer o. s. v., og endelig får man på samme etage et samlingslokale med plads til 120 mennesker, ligesom der indrettes hvilerum med slappe-afmøbler og forskellig møbeloplysende litteratur.

Anden sal får afdelingerne for tæpper, boligtekstiler, belysning, radio og tv samt sengeudstyr og lagerrum til alle disse varer. Skilt fra selve møbelhuset ved en glasvæg indrettes en særlig afdeling for „offentligt inventar“, d. v. s. møbler til skoler, sygehuse og andre offentlige institutioner.

Det kan man vist godt kalde et møbelsalg på super-plan.

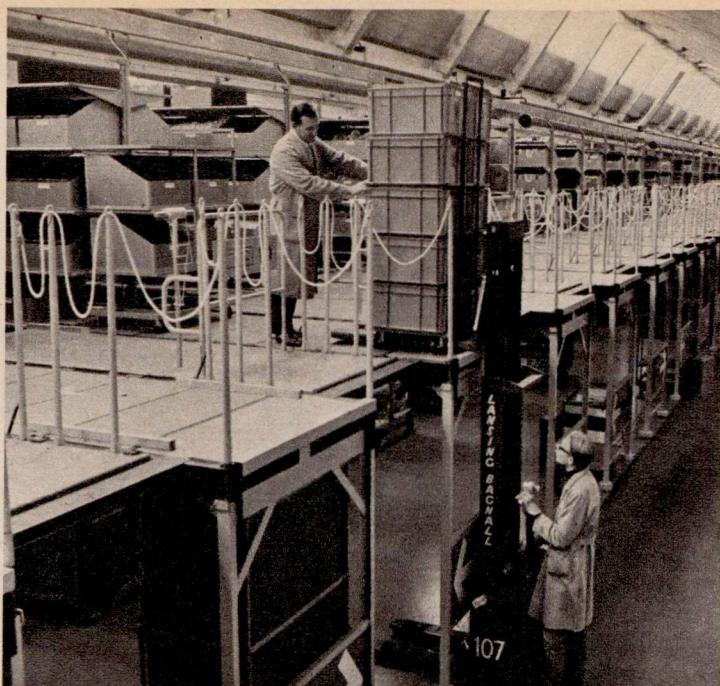
Den bliver svær at stikke!

Ti tusinde specialvarer ekspederes superteknisk

EN tilbundsgående omlægning og modernisering, der næsten har karakter af en teknisk „revolution“, er nu gennemført på FDBs specialvarelager i Albertslund, hvorfra man fremover med ny superteknisk effektivitet vil betjene brugsforeningerne landet over via de syv centralafdelinger.

Specialvarerne omfatter bl. a. sådanne ting som glasvarer, legetøj, manufaktur, el-artikler o. s. v., og nyordningen medfører, at ca. 3000 dessinnumre skal overføres fra centralafdelingerne til specialvarelageret, der herefter får et samlet varesortiment på omkring 10.000 dessiner. Centralafdelingerne beholder ca. 3000 dessinnumre.

Antallet af hylder på specialvarelageret i Albertslund er under omlægningen blevet øget med 24.000 til ialt 43.000, der tilsammen rummer 9000 såkaldte varepositioner, ordnet i 34 dobbelte reolange, hver på to etager og 66 meter lange. Kontrollen med hele dette vældige opbud af varer er overtaget af EDB-anlægget, der ad elektronisk vej holder rede på og giver besked om, hvor mange kolli, der er tilbage af den og den vare. Før måtte man møjsommeligt notere hver enkelt beholdning ned og selv holde øje med, når det

Ekspeditionsvognen „glider“ på rullelejer mellem „stuen“ og „1. sal“ i FDBs specialvarelager, så begge etager kan køres igennem i samme arbejds-gang. Til højre ses hele rækken af de el-drevne ekspeditionsvogne parkeret for enden af reolgaderne. Lastningen t. v. foregår i containere, så tidkrævende emballering spares.

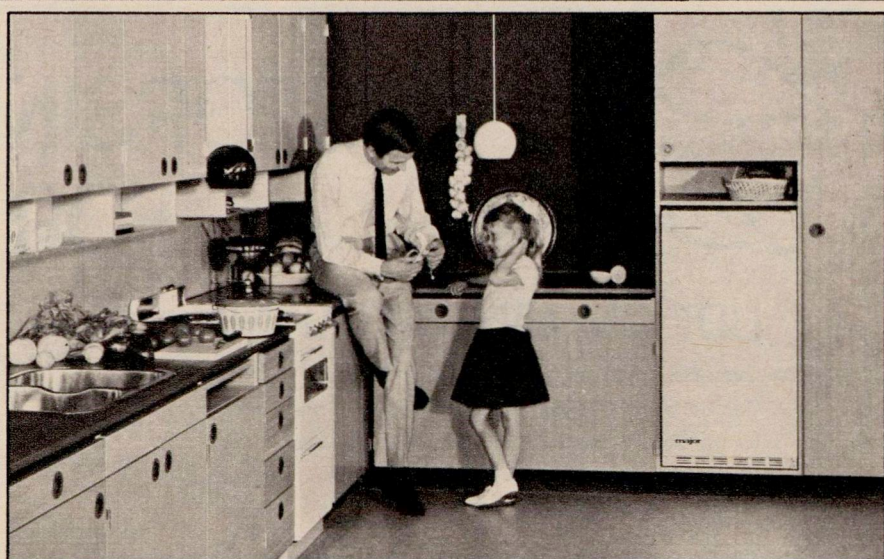
var tid til at supplere op – nu ordner „elektronhjernen“ alt det „tørre arbejde“. Imponerende er det at se personalet på specialvarelageret trafikere „gaderne“ mellem reolerne med de nye el-drevne ekspeditionsvogne og i en ruf samle en nok så stor ordre sammen til en brugsforening i den anden ende af landet. „Revolutionen“ er et nyt og betydningsfuldt skridt på den vej, der sikrer størst mulig rationalisering og effektivitet inden for FDB.

Blade i Brugsen

DET VAR vist den amerikanske varehuskonge Frank Woolworth, der i sin tid barslede slag-ordet: „Vi vil handle med alt – også aviser og slagskibe“. Helt slavisk blev mottoet ikke fulgt på den anden side af „dammen“, og slet så vidt er man heller ikke gået i vore hjemlige supermarkeder. Man skal nok ikke vente at se slagskibe på Brugsens hylder foreløbig – men aviserne er der allerede.

Det var HB, der i 1964 lancerede avis- og bladsalget i sine butikker, og senere er over 300 andre brugsforeninger landet over fulgt med, så brugsforeningerne og HB nu har tilsammen godt 525 butikker med læsestof på hylderne. Omsætningen nåede i 1967 op på 16-17 millioner kr., heraf de ca. 13 mill. fordelt på ca. 225 HB-butikker og de resterende godt 3 mill. kr. på andre brugsforeninger rundt om i landet.

Det er henholdsvis FDBs hovedkontor og HBs dito, der formidler autorisationerne fra Bladudgivernes Forhandlernævn, og i princippet er det meningen, at alle større butikker skal have autorisation, så medlemmerne rent naturligt skriver aviser og blade på huskeseddelen, når de går ud for at købe ind i Brugsen.

TECTUM KØKKENET

En vidunderlig gave til hele familien – et helt NYT og PRAKTISK køkken!

TECTUM KØKKENET fås i OREGON PINE eller MAHOGNI. De flexible elementer passer ind i ethvert hjem – og den gennemarbejdede indretning vil glæde enhver husmor! Send kuponen ind i dag – så får De straks den store illustrerede brochure for det nye TECTUM KØKKEN – med alle oplysninger, mål og priser.

Besøg vore permanente udstillinger:

Rosenørns Allé 18, København V telf. (01) 39 25 22
Frue Kirkeplads 4, Århus C telf. (06) 13 35 33
Tolderlundsvej 106, Odense telf. (09) 13 12 63
Voerbjergvej, Nørresundby telf. (08) 12 66 77

KUPON:

TIL TECTUM, ROSENØRNS ALLÉ 18, KBH. V

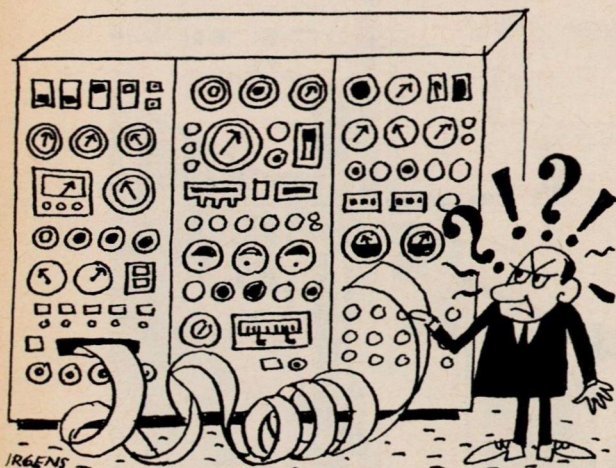
Ja, send mig straks GRATIS den store brochure over TECTUM KØKKENET.

Navn: _____

Adresse: _____

By (postdistrikt): _____

HVEM ER BANGE

for
programmørerne?

EDB-alderen har skabt en ny type nøglestillinger, og dermed åbnes perspektiver, der nok kan få det til at løbe koldt ned ad ryggen på en og anden direktør. – Denne artikel er skrevet på grundlag af Det danske Forlag's nyligt udgivne bog „Programmørerne“, der ikke giver sig af med at skildre teknikken, men derimod den indflydelse, som programmørerne får i kraft af teknikken...

De fleste har sikkert hørt den efterhånden gamle vittighed om robotten, der træder ind på direktørens kontor og siger: Automationen er nu gennemført, så der er ikke længere brug for Dem – De er fyret!

Den er der mange, der har moret sig over – også over den lidt nyere version med direktøren, der forventningsfuldt spørger sin „elektronhjerne“ om, hvad der skal gøres for at sætte produktion og overskud i vejret i firmaet. Svaret lyder: Fyr direktøren!

Jo, vist er de begge på sin vis ganske morsomme, men også lidt barske, når man tænker nærmere over det. Psykologer vil sikkert sige, at når vi mores over den slags, er det

sikkert, fordi vi inderst inde er lidt nervøse for, om der nu alligevel ikke skulle være noget om snakken.

Og er der så det?

Rent umiddelbart må vist selv den mest entusiastiske robot- og EDB-dyrker erkende, at set i relation til det, som de to vitser direkte giver udtryk for, er der ingen grund til panik. Der er næppe megen risiko for, at vi står overfor det maskinelle tyranni, ej heller, at det skulle ligge lige om hjørnet. Vi vil frejdigt påstå, at der må være et pænt stykke vej igen, før den menneskelige arbejdskraft degraderes til nul og nix.

For til syvende og sidst er det dog men-

nesker, der laver maskinerne og ikke omvendt – endnu da. Ingen selv nok så snildt udtænkt maskine vil være i stand til at programmere endelige fremstille en ny maskine, der blot tilnærmelsesvis er kvalitativt på højde med den selv, mens der al den stund udtænkes og fremstilles nye maskiner, der er endnu snildere og endnu mere effektive end dem, man havde i forvejen.

Men uroen overfor de tekniske stormfremskridt er måske alligevel ikke helt ubegrundet, for set i et andet perspektiv kan der nemlig være en hel del om „snakken“. Men til den ende er det nok så meget de „hekse-mestre“, der navigerer maskinerne, man skæver til. Vi står her overfor en gruppe mennesker med en specialviden og en uddannelse, der sætter dem i stand til ikke alene at tale det eneste sprog, maskinerne forstår, men tilmed at bestemme, hvad der skal siges på det sprog og hvordan. Disse ganske særlige mennesker er programmørerne.

Og her er vi fremme ved det egentlige tema for denne artikel. Vi har med EDB-alderen (EDB står for Elektronisk Data Behandling) fået en ny slags nøglestillinger – såvel indenfor erhvervslivet som indenfor de fælles samfundsfunktioner – der beklædes af særligt egnede folk, de såkaldte programmører. Programmering vil i meget grove træk sige udformningen af den kode, der med tegn og underlige gerninger „taler“ til det elektroniske vidunder og stiller den de spørgsmål, som ledelsen ønsker besvaret.

Det turde være nogenlunde klart, at en sådan maskine kun gør det, som den får besked på – hverken mere eller mindre, og at dens svar fuldstændig afhænger af måden, hvorpå spørgsmålene er stillet. Denne særlige spørgemåde er programmørernes hemmelighed,

LIVSFORSIKRING FOR KVINDER

LIDT OM LIVSFORSIKRING

- ✕ Livsforsikringer er som bekendt blevet billigere. Det betyder, at man får større livsforsikringssum – for de samme penge. Yderligere er der sket dette, at kvinder får billigere livsforsikringer end mænd. Kvinder lever gennemsnitligt længere end mænd, og det er en følge heraf, at kvinder får større livsforsikringssum end mænd – for de samme penge.
- ✕ I mange hjem er mand og hustru fælles om at skaffe hjemmets indkomster. Det er derfor rigtigt, at både manden og hustruen får en passende livsforsikring.

Det kan også gøres på den måde, at livsforsikringen lyder både på mandens og hustruens liv. Ved første dødsfald udbetales hele forsikringssummen. Lever begge, når forsikringstiden udløber, kommer pengene begge tilgode.

- ✕ Livsforsikring i TRYG gi'r bonus – på samme måde som Brugsen gi'r dividende. I TRYG tilfalder overskuddet kunderne – alene. Skattefri opsparing gør det muligt at få en livsforsikringssum, der gi'r virkelig sikkerhed. Den fagligt uddannede TRYG-mand er Deres hjælper.

TRYG-MANDEN FORTÆLLER MERE OM LIVSFORSIKRING

... de forsikredes eget selskab

ANDELS-ANSTALTEN TRYG . ROSENØRNS ALLÉ 1 . 1970 KBHVN. V . TELEFON (01) 35 22 11
(gensidigt livsforsikringsselskab)

som kun andre programmører er indviede i. Man kan vist godt gå ud fra, at det er de allerfærreste chefer af i dag, der ved noget brugbart om den side af sagen. Så det turde vist være lige så klart, at de uindviede chefer, som betjener sig af og disponerer ud fra EDB-analyser og -oplysninger, er om ikke just „i lommen“ på programmørerne, så dog i en ikke ringe grad afhængige af dem.

Et sådant afhængighedsforhold vil i mange tilfælde og næsten uvilkårligt betyde en omrokering af styrkefaktorerne i en virksomhed. Langsomt, men nok så sikkert glider beslutningsfunktionerne direktionen af hænde, fordi der på en række afgørende trin forudsættes en specialviden, som lederne ikke har. Efterhånden står det klart, at det er chefen for programmeringen, der bestemmer udformningen af de spørgsmål, der kan stilles til EDB-anlægget, og dermed også for de svar, som direktionen modtager til basis for sine dispositioner.

Det giver jo rent faktisk en magt, der unægtelig kunne tænkes anvendt negativt, så direktøren eller direktionen kommer „ud at svømme“, fordi man næppe vil være i stand til med sikkerhed at vurdere, hvad det egentlig er, programmøren har spurgt om, og det rummer selvsagt forskellige perspektiver.

Nu skulle dette her ikke gerne opfattes som et bagholdsangreb på den gode programmør-stand, som vi naturligvis på ingen måde mistænker for at gå svanger med gustne motiver. Det ville være helt utidigt at tro, at programmørerne bare har kastet sig over kybernetikken (kybernetik er den matematiske videnskab, der ligger til grund for programmeringen) for at kunne snigløbe direktionen. Men der er som bekendt brådne kar i alle lande, og det ville heller ikke være realistisk at tro, at programmører kun rekrutteres fra de hvide engles kredse. Helt udelukkes kan det nok ikke, at en og anden ved en passende lejlighed putter sine egne ambitioner i EDB'en og ad denne vej programmerer sig frem til direktørens stol.

Hvorom alting er, giver programmør-perspektivet unægtelig stof til eftertanke. Store og yderst vigtige beslutninger træffes på grundlag af EDB-analyser, og det er programmørerne, der i meget høj grad har den udfarende kraft med hensyn til analysens karakter. Her kan vi ikke lade være med at tænke på, at den amerikanske forsvarsminister Robert McNamara, der nu iøvrigt er på vej over til chefstolen i verdensbanken, har en særlig forkærlighed for EDB-analyser, der efter sigende skal have spillet en ikke ringe rolle med hensyn til USA's Vietnam-politik.

Nå, men bortset herfra føler vi os da helt overbeviste om, at programmører i mindst lige så høj grad som direktører, brugsuddelere og journalister – for nu blot at nævne et par andre erhvervsgrupper – er rare og hæderlige mennesker.

Lad os iøvrigt blot vedgå, at hvad vi tilforn vidste om programmører og programmering rent ud sagt ikke var værd at vide. Den smule, der her er nedfældet, er høstet fra den for nylig på Det danske Forlag udkomne bog „Programmørerne“.

Det spørgsmål, som forfatteren Karl Bednarik rejser, om ikke programmørerne er fremtidens ledertype, forudbestemt til at overtage endnu vigtigere roller, vil sikkert få det til at løbe koldt ned ad ryggen på en og anden direktør, der måske i forvejen er plaget af en styg mistanke om ikke helt at være på højde med den kybernetiske udvikling indenfor sit firma.

JØRGEN RAHBE MATHIESEN.

CRACKFREE stivelse på spray dåse

Giv Deres vask det lille ekstra plus!

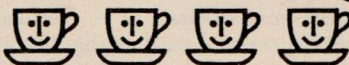
Det kan ikke blive nemmere - et lille tryk - og Deres vask er stivet. Spraystivelsen er særlig anvendelig ved »klatvask«: duge, servietter, forklæder, lommestørklæder, bluser, skjorter o.s.v. Giv Deres vask det lille ekstra plus. Den holder sig længere pæn og ren - og strygningen går som en leg.

crackfree
spraystivelse

Sød Dem slank

søder helt naturligt

og sparer Dem for en masse unødvendige kalorier. Det hjælper Dem til at bevare slankheden, og det er langt sundere. Over hele verden har de fleste

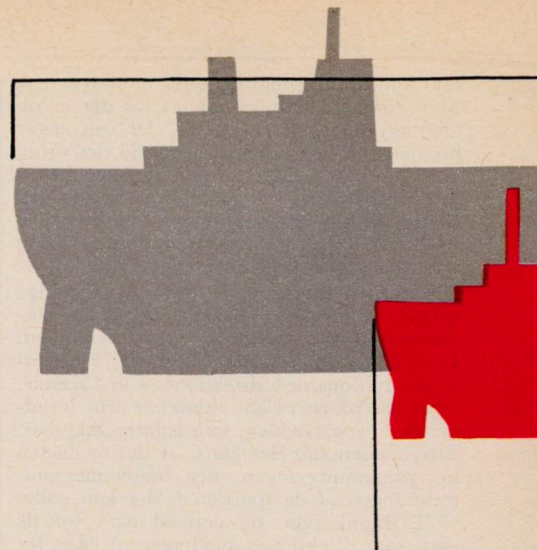
fundet Hermesetas allerbedst til at søde kaffen, theen og maden.

HERMESETAS - det berømte sødemiddel fra Schweiz.

Hermesetas[®]

Havets SUPER-MAMMUTTER og deres problemer

gående 35-40 meter. Det kan med andre ord kun sejle, hvor vanddybden svarer til mere end Rundetårns højde.

Stordriftens fordele

Overgangen til *super-mammutter* (som amerikanerne kalder skibe på over 200,000 tons), sættes ofte i forbindelse med usikkerheden omkring Suez-kanalen. Selv om de politiske forhold i Mellemøsten havde artet sig anderledes, var kæmpetankskibene dog nok blevet bygget alligevel. De frembyder nemlig meget betydelige stordriftsfordele både i konstruktion og drift:

+ Et tankskibs uhyre kostbare instrumentudstyr er omtrent det samme uanset størrelsen.

+ Skroget i et tankskib sammensættes af en mængde ensartede bygge-elementer. Jo større båden er, des flere gange fremstiller man det samme element, og des lavere bliver gennemsnitsprisen pr. element.

+ Strukturen i et super mammut-skib behøver ikke at være meget stærkere end i et, der er halvt så stort. I et fartøj af mere normal størrelse må de bærende konstruktioner være dimensioneret, så skroget ikke brækker over, hvis det skulle komme til at ride på en kæmpebølge med for- og agterstavnen frit i luften. Den mulighed ser man bort fra, hvis skibet er 3-4-500 meter langt og stikker 20-35 meter i vandet. Så store bølger regner man ikke med.

+ Kravene til maskinkraft stiger ikke proportionalt med størrelsen. 25,000 hestekræfter eller deromkring driver et 100,000 tons skib frem med ca. 17 knops fart (ca. 30 km/t). Med samme maskine kan et dobbelt så stort fartøj holde en fart, der kun er 3-4 knob mindre – og blot med nogle få tusinde hestekræfter ekstra kan det nå op på 17 knob.

Disse og andre besparelser betyder en meget radikal reduktion af byggeprisen pr. ton, når størrelsen forøges. På japanske værfter regner man groft med, at en tankbåd på 25,000 tons koster ca. 1400 kr. pr. ton, en 50,000 tons båd knapt 750 kr. og en 150,000 tons båd omkring 525 kr. pr. ton (alle priser beregnet før devalueringen).

Lindø-værftets pris for de bestilte nybygninger på 240-255,000 tons ligger efter det oplyste omkring 500 kr. pr. ton.

+ Til de lavere byggeomkostninger kommer driftsmæssige besparelser: *forholdsvis*

Det fynske Lindø-værft har modtaget bestilling på et tankskib, der måler over en kvart million tons. Andetsteds i verden er det første skib på en halv million tons allerede på tegnebrættet, og antagelig varer det ikke mange år, inden man går i gang med et fartøj på en million tons – mere end 40 gange så stort som det største tankskib, man kendte i 1945. Hvorfor bygger man disse kolosser? Artiklen her redegør for de million-besparelser, kæmpeskibene kan indvinde – og for de problemer, som er knyttet til dem, bl. a. fordi det trods alle tekniske fremskridt bliver stadig farligere at sejle på havene.

HVIS det 255,000 tons store tankskib, som for nylig blev bestilt på Lindø-værftet, skulle gå hen og forlise, når det om et par år står ud på sin jomfrurejse, vil det betyde, at verdens handelsflåde med denne ene ulykke mister lige så megen tonnage som den, der gik tabt ved samtlige forlis verden over i et normalår midt i 1950'erne. I året 1955 f. eks. forliste i følge Lloyds register 178 handelsskibe med en sammenlagt tonnage på 254,659 tons.

Sammenligningen antyder i et glimt den voldsomme udvikling, der er sket indenfor skibsfart og skibsbygning i de sidste årtier, og som har givet sig særlig håndgribelige udslag i forøgelsen af tankskibenes størrelse.

* I 1945 var verdens største tankskib på 23,000 tons.

* I 1956 lød rekorden på 45,000 tons.

* I dag er det største tankskib i drift det 210,000 tons store, japanske fartøj, *Idemitsu Maru*.

Det er næsten en tidobling på godt en snes år, men udviklingen går hastigt videre – så hurtigt, at Lindø-skibet på 255,000 tons er distanceret længe inden søsætningen.

Kan rumme en hel sø

Allerede i år påbegynder et japansk værft leveringen af en serie på seks tankskibe, der hver måler 312,000 tons. De er alle bestilt af Gulf-koncernen. En af verdens store tankskibsredere forhandler for tiden om fartøjer på 500,000 tons, og et af de internationale olieselskaber påstås at forberede indsætningen af skibe på ca. 800,000 tons. Teknisk set er der heller intet, som forhindrer bygningen af tankskibe på en million tons – når man engang med tiden

får tilvejebragt de nødvendige værfts anlæg.

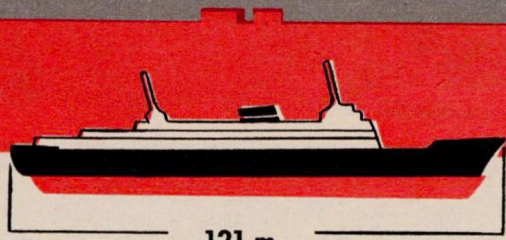
De eksisterer ikke i øjeblikket – ja, blot en 200,000 tonner er så stort et projekt, at der ikke er tyve værfter i hele verden, som har kunnet påtage sig at bygge sådanne kolosser. Disse værfters kapacitet er til gengæld blokeret af bestillinger adskillige år ud i fremtiden, medens mindre værfter ofte har måttet lede med lys og lygte efter noget at bestille. En opgørelse, som er et par måneder gammel, viste, at der over hele verden forelå bestillinger på ca. 185 tankskibe i størrelsesgruppen 100,000-300,000 tons. Ca. halvdelen af dem bygges i Japan.

Nogle sagkyndige mener, at ca. 200,000 tons er overgrænsen for det økonomisk fordelagtige, men andre er lige så overbevist om, at der kun vil gå få år, inden der sluttes kontrakt om en million-tonner. Flere og flere steder forbereder man sig i alt fald på skibsstørrelser væsentligt over 2-300,000 tons. På Kockums værft i Malmø færdigbygger man således i år et dokanlæg med plads til fartøjer på omkring 700,000 tons, og Lindø vil jo gennemføre et lignende projekt.

Det er svært for en landkrabbe rigtig at forestille sig, hvad det egentlig betyder, at et skib er på f. eks. 1,000,000 tons. Tallet angiver „dødvægt“tons. Lastevenen er lidt mindre, men kun ganske få procent. Det vil sige, at lasttankene kunne sluge en sø, der er 5 meter dyb over det hele, 200 meter bred og næsten en kilometer lang. Dersom det giver en bedre forståelse af dimensionerne, så svarer dette i væskemængde til Danmarks forbrug af øl og sodavand – i to år.

Længden på et sådant skib bliver mentligt omkring 500 meter og dets dybt-

500 m

121 m

335 m

En stor, dansk rutebåd, Oslo-skibet Kong Olav (fartøjet forneden) sammenlignet med en af de tankbåde på godt 300,000 tons, som allerede er under bygning (den røde silhouet) og med de omtrentlige dimensioner af en tankbåd på 1 million tons (den grå silhouet).

lavere brændstofforbrug, *forholdsvist* mindre mandskab o. s. v.

18,000 km i stedet for 10,000

Der er imidlertid også økonomiske minusser ved kæmpebådene.

÷ Først og fremmest må de på grund af deres dimensioner ofte sejle kæmpeomveje.

Føreren af et skib på 300,000 tons og derover er nødt til at se helt bort fra klassiske vandveje som *Malakka-strædet* og den engelske kanal. Store dele af *Nordsoen* vil være lukket for sådanne fartøjer, og ved de danske raffinaderier skal man ikke vente besøg af dem, skønt disse virksomheders placering netop er valgt med henblik på dybtgående skibe – d. v. s. det man for en halv snes år siden betragtede som dybtgående. At udvide og uddybe havneanlæg og sejlrender, så de også kan tage supermammutter, ville være ganske uøkonomisk, når man tager antallet af mulige anløb i betragtning. 500,000 tons svarer nogenlunde til de danske raffinaderiers samlede forbrug af råolie i en måned.

Af størst økonomisk betydning for de europæiske aftagere er dog, at *Suez-kanalen* ikke kan befares af super-mammutter. De må syd om Afrika (også når den nuværende spærring af kanalen hæves). Dermed bliver sejlturen fra f. eks. *Kuwait* til Vesteuropa på omkring 18,000 kilometer i stedet for godt 10,000. Alligevel er transporten i kæmpeskibene mærkbart billigere.

Et 80,000 tons tankskib, der går gennem Suez både på hen- og hjemrejse, kan transportere råolie fra *Den persiske Bugt* til Vesteuropa for 25-30 kr. pr. ton. En 200,000 tonner, som kan benytte Suez den ene vej (hvor den sejler uden last), kan efter amerikanske beregninger reducere disse fragtomkostninger med ca. en tredjedel, og en 500,000 tonner skulle kunne halvere dem – skønt denne må syd om Afrika både på hen- og hjemreisen.

Besparelsen på hver enkelt tur bliver efter denne beregning knapt to millioner kr. for et 200,000 tons skib – og omkring seks millioner kr. for et 500,000 tons fartøj – begge dele sammenlignet med transport af samme oliemængde i de „små“ 80,000-tonnere.

Specielle havneanlæg

÷ Disse summer repræsenterer dog ikke ren gevinst. Der er nemlig ingen normale, europæiske havne, der kan tage f. eks. et 500,000 tons tankskib med last. Kæmpeskibenes rolle bliver derfor at sejle i pen-

dulfart fra afskibningsstedet f. eks. i Den persiske Bugt til en specialhavn, hvorfra olien i mindre tankskibe fordeles til raffinaderierne i de enkelte lande.

Til de 312,000-tonnere, som Gulf har bestilt, bygger koncernen en sådan havne-terminal i *Bantry Bay* i Sydirland, hvorfra hele Vest- og Nordeuropa skal forsynes. I dette anlæg og i forbedring af anløbsforholdene i Kuwait investerer Gulf over en kvart milliard danske kroner.

Dette beløb skal naturligvis forrentes og afdrages, hvortil kommer bekostningen ved omladning og videretransport i „småbåde“ på 50-80,000 tons. Da Gulf kom frem med sin plan, mente mange, at det ville blive en underskudsforretning. Hvad man tjente på oceanuren, sagde de, ville blive sat til – godt og vel – på omladning etc. Gulf-folkene er dog hurtigt gået i gang med at planlægge en tilsvarende terminal på *Okinawa*, beregnet for olieforsyninger til det fjerne østen, og flere andre selskaber synes at ville følge i samme spor.

Større og større risiko ved at sejle

÷ Et andet problem er det forsikringsmæssige. Det er ikke ganske uvæsentligt. Risikoen for et forlis bliver nemlig stadig større trods alle skibsbygningskunstens fremskridt, mere detaljerede søkort, bedre vejrtjeneste, orkan-varsling, meteorologiske satellitter, radar, decca, loran og andre muligheder for præcis navigering, som fortidens skippere ikke drømte om. Det lyder mærkeligt, at risikoen samtidig er forøget, men tallene er ikke til at komme uden om.

I 1955 repræsenterede tabene ¼ pct. af tonnagen i de store skibsfartslande, men i 1966 næsten ½ pct. Skibenes størrelse spiller naturligvis ind i dette regnskab, men antallet af forlis vokser også hurtigere end antallet af skibe. I 1966 totalforliste iflg. Lloyds register 312 skibe mod 178 i 1955, og der synes at være tale om en fortsat stigning, så man snart er oppe på et forlis om dagen (småbåde og fiskekuttere ikke medregnet).

Til skibe i super mammut-klassen er endda knyttet helt specielle risikomomenter. For nylig løb en fragtdamper ved nat-tid lige ind i siden på en 200,000 tonner i farvandet ved Japan. Damperens kaptajn havde godt nok observeret tankskibets to toplanter, men der var så langt mellem dem (ca. 200 meter), at han følte sig overbevist om, de sad på hver sit skib, så der

var plads til at smutte imellem dem.

Det er naturligvis let nok for et forsikringsselskab at indkalkulere den forøgede gennemsnitsrisiko ved fastsættelse af forsikringspræmien, men et lastet kæmpetankskib udgør en så enorm risiko-koncentration, at gennemsnitsberegninger bliver illusoriske.

Medens verdens totale tonnage tab som sagt lå på ca. 250,000 tons i 1955, udgjorde det i 1966 godt det tredobbelte: 822,000 tons. Allerede et fartøj som dem, der nu bygges i Lindø, udgør en så stor procentdel heraf, at det er noget nær hasard at forsikre det, ikke mindst når man betænker de erstatningskrav, olieskader på kysterne kan rejse efter et forlis, hvor hundredtusinder af tons strømmer ud i havet. Man husker endnu, hvordan *Torrey Canyon's* undergang alarmerede den europæiske offentlighed, og det var dog kun et skib på ca. 100,000 tons.

Forsikringsselskaberne vil givetvis forlange en klækkelig overpræmie for at påtage sig den enorme risiko. Forhandlinger herom er allerede i gang, og man taler om, at forsikringspræmien blot for et 100,000 tons skib kan ventes *forhøjet* med ca. 1 million kr. pr. år.

Hvad netto-gevinsten ved at sejle med super-mammut-skibe kan blive, er altså temmelig usikkert. Og hvad forbrugerne vil mærke dertil, er naturligvis endnu mere tvivlsomt. Den eventuelle fortjeneste kan jo havne i de store skibsredere og de internationale olieselskabers lommer.

I hvor vid udstrækning, det lader sig gøre, vil bl. a. afhænge af konkurrencen fra de uafhængige olieselskaber, som f. eks. andelsbevægelsens OK, men også af seive situationen på tankskibsmarkedet, når gigant-fartøjerne rigtig begynder at gøre sig gældende om et par år. Adskillige kendere hævder, at man er ved at opbygge en tankskibs-kapacitet, som er alt for stor til behovet, og at man derfor kan imødesee en krise for mange rederier og tankskibsværfter i løbet af få år.

Samvirke 41. årgang

Chefredaktør: EGGERT NIELSEN, ansvarshavende. Medarbejdere: Bodil M. Begtrup, Kaj Christiansen, J. Rahbe Mathiesen og Otto Riis, redaktionschef. Redaktionens adr.: Roskildevej 65, Albertslund. telefon: 64 88 11, udenbys: (01) 64 88 66. Udgifter: Fællesforeningen for Danmarks Brugsföreninger. Tryk: Egmont H. Petersen, Gutenberghus. Samvirke påtager sig Intel ansvar for manuskripter, fotografier og tegninger, der uopfordret indsendes.

CIRKEL KAFFE i smag med tiden

foretrækkes af 1 million kaffekendere

Vælg Cirkel kaffe, så ved De, hvorfor 1 million kaffekendere aldrig drikker andet! Cirkel kaffe er datomærket, så De altid kan kontrollere friskheden. Fås i 4 forskellige konstante top-kvaliteter: Luxus Cirkel i vac-dåse samt Blå, Hvid og Rød Cirkel. Der er netto-vægt i poser og dåser, så De får kaffe for alle pengene!.....

HB & BRUGSEN